

Högskolan i Halmstad
Sektionen för lärarutbildningen
Utbildningsvetenskap 61-90 hp

Elevers och lärares upplevelser av elevinflytande

Examensarbete lärarprogrammet
Slutseminarium 2008-01-11
Författare: Caroline Nilsson & Lina Älverdahl
Handledare: Ingrid Nilsson & Mattias Nilsson
Medexaminatorer: Torbjörn Jansson & Ole Olsson
Huvudexaminator: Anders Persson

Abstrakt

- Titel:** Elevers och lärares upplevelser av elevinflytande.
- Syfte:** Med denna studie vill vi få kunskap om hur 12 högstadieelever och två högstadielärare upplever elevinflytande på två olika skolor. Vi vill också se vad det finns för likheter och skillnader i elevernas upplevelser. Dessutom är vi intresserade av att se om elevernas och lärarens upplevelser av elevinflytande stämmer överens med varandra på respektive skola.
- Metod:** Hermeneutisk metodologi och fenomenologi. Gruppintervju med 12 elever från två olika skolor och enskilda intervjuer med två lärare från två olika skolor.
- Slutsatser:** Utifrån studien kan utläsas att eleverna på båda skolorna exempelvis upplever elevinflytande som viktigt och att de skulle vilja bestämma mer, dock vill de inte bestämma för mycket. Läraren på den kommunala skolan upplever bland annat att elevinflytande är viktigt men att det inte har så stor betydelse för hennes elever. Läraren på friskolan upplever till exempel att elevinflytande är väldigt viktigt och är av stor betydelse för eleverna. Likheterna mellan elevernas upplevelser är stora men i dessa likheter finns även en del skillnader. Elevernas och lärarens upplevelser av elevinflytande på den kommunala skolan är mer olika än lika. Däremot är elevernas och lärarens upplevelser av elevinflytande väldigt lika på friskolan.
- Nyckelord:** Undervisningssituation, betydelse och förutsättningar/hinder.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1 INLEDNING	1
1.1 VAD SÄGER BARNKONVENTIONEN, SKOLLAGEN OCH LÄROPLANEN?	2
1.2 SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR	3
1.3 BEGREPPSFÖRKLARING	4
1.3.1 Elevinflytande	4
1.3.2 Upplevelse	4
1.4 DISPOSITION	5
2 TIDIGARE FORSKNING	6
2.1 UNDERVISNINGSSITUATION	6
2.2 BETYDELSE	7
2.3 FÖRUTSÄTTNINGAR/ HINDER	9
3 TEORETISKA UTGÅNGSPUNKTER	13
3.1 ELEVAKTIVITET	13
3.2 DIALOG OCH KOMMUNIKATION	14
4 METOD	16
4.1 HERMENEUTISK METODOLOGI OCH FENOMENOLOGI	16
4.2 KVALITATIV METOD	17
4.3 URVAL	19
4.4 INTERVJUMALL	20
4.5 PROCEDUR	21
4.6 DATABEARBETNING	23
4.6 ETISKA ÖVERVÄGANDEN	24
5 RESULTAT	25
5.1 RESULTAT ELEVER SKOLA K	26
5.1.1 Undervisningssituation	26
5.1.2 Betydelse	27
5.1.3 Förutsättningar/hinder	28
5.2 RESULTAT LÄRARE SKOLA K	29
5.2.1 Undervisningssituation	29

5.2.2 Betydelse _____	30
5.2.3 Förutsättningar/hinder _____	31
5.3 RESULTAT ELEVER SKOLA F _____	32
5.3.1 Undervisningssituation _____	32
5.3.2 Betydelse _____	33
5.3.3 Förutsättningar/hinder _____	34
5.4 RESULTAT LÄRARE SKOLA F _____	35
5.4.1 Undervisningssituation _____	35
5.4.2 Betydelse _____	36
5.4.3 Förutsättningar/hinder _____	36
6 ANALYS OCH DISKUSSION _____	38
6.1 HUR UPPLÉVER ELEVERNA SITUATIONEN MED ELEVINFLYTANDE PÅ SKOLA K? _____	38
6.1.1 Undervisningssituation _____	38
6.1.2 Betydelse _____	40
6.1.3 Förutsättningar/hinder _____	41
6.2 HUR UPPLÉVER LÄRAREN PÅ SKOLA K ELEVINFLYTANDE? _____	43
6.2.1 Undervisningssituation _____	43
6.2.2 Betydelse _____	44
6.2.3 Förutsättningar/hinder _____	44
6.3 VILKA LIKHETER/SKILLNADER FINNS MELLAN ELEVERNAS OCH LÄRARENS UPPLÉVELSER AV ELEVINFLYTANDE PÅ SKOLA K? _____	46
6.4 HUR UPPLÉVER ELEVERNA SITUATIONEN MED ELEVINFLYTANDE PÅ SKOLA F? _____	47
6.4.1 Undervisningssituation _____	47
6.4.2 Betydelse _____	49
6.4.3 Förutsättningar/hinder _____	50
6.5 HUR UPPLÉVER LÄRAREN PÅ SKOLA F ELEVINFLYTANDE? _____	52
6.5.1 Undervisningssituation _____	52
6.5.2 Betydelse _____	53
6.5.3 Förutsättningar/hinder _____	53
6.6 VILKA LIKHETER/SKILLNADER FINNS MELLAN ELEVERNAS OCH LÄRARENS UPPLÉVELSER AV ELEVINFLYTANDE PÅ SKOLA F? _____	54
6.7 VILKA LIKHETER/SKILLNADER FINNS MELLAN ELEVERNAS UPPLÉVELSER AV ELEVINFLYTANDE PÅ SKOLA K OCH SKOLA F? _____	56

7 SAMMANFATTNING OCH SLUTDISKUSSION	59
7.1 EN KRITISK GRANSKNING AV VÅR STUDIE	63
7.2 RELEVANS FÖR LÄRARES YRKESUTÖVNING	63
7.3 VIDARE FORSKNING	64
8 LITTERATURFÖRTECKNING	65
BILAGA 1	1
BILAGA 2	2
BILAGA 3	3
BILAGA 4	4
BILAGA 5	5
BILAGA 6	6

1 Inledning

Läraren skall se till att alla elever oavsett kön, och social och kulturell bakgrund får ett reellt inflytande på arbetssätt, arbetsformer och undervisningens innehåll, samt att detta inflytande ökar med stigande ålder och mognad. (Lpo 94, 13).

Detta citat är ett av flera som vi kan läsa i läroplanen (Lpo 94). Det går inte att undgå att elevinflytande är ett viktigt begrepp inom skolans verksamhet och vi finner det högst relevant att vi som blivande lärare arbetar för att elevinflytande blir en naturlig del i skolan. Inte minst är det viktigt för oss som blivande lärare att få insyn i hur elever och lärare upplever elevinflytande och hur det fungerar i praktiken. Med tanke på att vi lever i ett demokratiskt land, med demokratiska fri- och rättigheter, är det viktigt att detta genomsyrar även skolans verksamhet. Alla i skolan måste därför verka för demokratiska arbetsformer, så att eleverna förbereds för ett aktivt deltagande i samhällslivet. Undervisningen ska utveckla elevernas förmåga att utöva inflytande och ta ansvar. (Lpo 94: 5).

Eftersom elevinflytande är av stor betydelse tycker vi att det är av intresse, som blivande lärare, att se hur elever och lärare upplever elevinflytande och därför har vi valt att jämföra två olika skolor, en kommunal- och en friskola. Den kommunala skolan har fått kritik från Skolverket att de måste arbeta mer med elevinflytande medan friskolan har elevinflytande som ett prioriterat mål för detta läsår (se bilaga 1 & 2). Vi vill också undersöka vad det finns för likheter och skillnader i elevers upplevelser mellan skolorna. Vi vill samtidigt passa på att undersöka om elevernas och lärarens upplevelser på respektive skola stämmer överens, dels för att få en klarare bild över situationen på skolan och dels för att det är intressant att se vad det finns för uppfattningar. Med tanke på att skolorna, på pappret, arbetar olika med elevinflytande så är det intressant att se om elevernas upplevelser skiljer sig åt mellan skolorna.

1.1 Vad säger barnkonventionen, skollagen och läroplanen?

Barnkonventionen, skollagen och läroplanen (Lpo 94) betonar vikten av att låta barn vara med och bestämma. Demokrati är ett begrepp som man kan se ska genomsyra all verksamhet inom skolan och eleverna har utifrån dessa dokument rätt till inflytande. Som vi ser det står det klart och tydligt i styrdokumenterna att eleverna ska ha inflytande och detta är något som alla som är verksamma inom skolan ska ta hänsyn till.

I barnkonventionen artikel 12, 1 § står det skrivet:

Konventionsstaterna skall tillförsäkra det barn som är i stånd att bilda egna åsikter rätten att fritt uttrycka dessa i alla frågor som rör barnet, varvid barnets åsikter skall tillmätas betydelse i förhållande till barnets ålder och mognad. (www.rb.se)

Förutom i barnkonventionen står det tydligt i skollag och läroplan att eleverna ska ha inflytande och att lärarna har i uppgift att ge dem inflytande. Det handlar om att lärarna och eleverna tillsammans ska planera undervisningen i skolan med utgångspunkt från läroplan och kursplan. Detta ska i sin tur göras utifrån elevernas förutsättningar, erfarenheter, intressen och behov (Skolverket, 2000:5).

I skollagen 4 kap. 2 § och 1 kap. 2 § står det att:

Eleverna skall ha inflytande över hur deras utbildning utformas. Omfattningen och utformningen av elevernas inflytande skall anpassas efter deras ålder och mognad. (Läraryrket, 2002:72)

Verksamheten i skolan skall utformas i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar. (Läraryrket, 2002:55)

I läroplanen för det obligatoriska skolväsendet, förskolan och fritidshemmet, kapitel 1: ”Skolans värdegrund och uppdrag”, kan man läsa att skolan ska berätta för eleverna och deras vårdnadshavare vilka mål utbildningen har och vilka rättigheter och skyldigheter som de har. Detta anses vara en förutsättning för att både vårdnadshavare och elever ska kunna känna sig delaktiga och ha inflytande. Likaså måste undervisningen också i praktiken bedrivas i demokratiska former och ge eleverna möjlighet att kunna utveckla ett personligt ansvar och ta egna initiativ. (Lpo 94:5). Med tanke på att elevinflytande och ansvar i skolan har fått ett eget kapitel i läroplanen, 2.3: ”elevernas ansvar och inflytande”, tolkar vi det som att det är väldigt viktigt och något som ska vara en naturlig del av verksamheten.

De demokratiska principerna att kunna påverka, ta ansvar och vara delaktiga skall omfatta alla elever. Elevernas kunskapsmässiga och sociala utveckling förutsätter att de tar ett allt större ansvar för det egna arbetet och för skolmiljön, samt att de får ett reellt inflytande på utbildningens utformning. (Lpo 94:13)

I ”mål att sträva mot” kan man utläsa att eleverna själva ska ta ansvar för sina studier, utöva inflytande i sin utbildning och ha kunskap om demokratiska principer (Lpo 94:13).

Vad det gäller lärarens uppgifter så ska hon/han ha en positiv förväntan på eleverna. Läraren ska utgå ifrån att alla elever vill och kan ta ett personligt ansvar. Eleverna ska tillåtas inflytande över arbetssätt, arbetsformer, undervisningsinnehåll och utvärdering, alltså planera undervisningen tillsammans med läraren i ämnet. Ju äldre och mognare eleverna är desto större inflytande ska de få. Läraren ska se till att dessa aspekter varierar i undervisningen, så att det inte blir enformigt för eleverna (Lpo 94:13). Avslutningsvis så ska läraren ”[...] förbereda eleverna för delaktighet och medansvar och för de rättigheter och skyldigheter som präglar ett demokratiskt samhälle” (Lpo 94:14).

1.2 Syfte och frågeställningar

Med denna studie vill vi få kunskap om hur 12 högstadieelever och två högstadielärare upplever elevinflytande på två olika skolor. Vi vill också se vad det finns för likheter och skillnader mellan skolorna i elevernas upplevelser. Dessutom är vi intresserade av att se om elevernas och lärarens upplevelser av elevinflytande stämmer överens med varandra, på respektive skola. Studien har följande frågeställningar:

1. Hur upplever eleverna situationen med elevinflytande i respektive grupp på skolorna?
2. Hur upplever läraren på respektive skola elevinflytande?
3. Vilka likheter/skillnader finns mellan elevernas upplevelser av elevinflytande på den kommunala skolan och på friskolan?
4. Vilka likheter/skillnader finns mellan elevernas och lärarens upplevelser av elevinflytande på respektive skola?

1.3 Begreppsförklaring

Nedan tar vi upp de begrepp som är centrala i vår uppsats och som vi tycker behöver definieras eftersom de kan vara väldigt omfattande i betydelse.

1.3.1 Elevinflytande

Elevinflytande är ett begrepp som man inte kan undgå att uppmärksamma som lärare. Det är ett begrepp som förekommer i styrdokumentet och som det gjorts många undersökningar kring. Trots detta så finns det inte någon vedertagen definition av begreppet (Selberg, 1999:37). Vad vi kan förstå, efter att ha tagit del av styrdokumentet, är det väldigt vagt formulerat om elevinflytandets innebörd och omfattning. Själva begreppet inflytande kan ha definitionen: ”möjlighet att påverka beslut i skolan” (Wiklund, 1998:35). Dock kan vi konstatera att man i forskning skiljer mellan formellt och informellt elevinflytande. Eleverna ges alltså möjlighet till inflytande på dessa två olika sätt i skolan (Wiklund, 1998:36). Formellt inflytande tar sig uttryck i form av elevråd, klassråd och skolkonferenser. Denna typ av inflytande är alltså planerad och bestämd. Det informella inflytandet handlar om elevinflytandet ”över det egna arbetet och lärandet i undervisningssituation” (www.skolverket.se). Informellt inflytande kan också vara det som sker i det vardagliga arbetet (Skolverket, 2004:250:90). Här handlar det om sådant som dyker upp i vardagen, där eleverna mer spontant får möjlighet att vara delaktiga. Det formella inflytandet är reglerat i styrdokumentet och ska se likadant ut på alla skolor. Även det informella inflytandet finns med i styrdokumentet, däremot formas det informella inflytandet på varje skola med hjälp av skolledare, lärare och elever och ser därför väldigt olika ut på skolorna. (Wiklund, 1998:644:35). Vi kan bland annat i läroplanen läsa att ”läraren skall se till att elever oavsett kön, och social och kulturell bakgrund får ett reellt inflytande på arbetssätt, arbetsformer och undervisningens innehåll [...]” (Lpo 94:13). Utifrån ovanstående resonemang uppfattar vi det som att även det informella inflytandet kan vara formellt, eftersom det nämns i läroplanen. I vår uppsats kommer vi att fokusera på det informella inflytandet, alltså det som sker i klassrummen i undervisningen i mötet mellan elever och lärare.

1.3.2 Upplevelse

Ödman (2005) hänvisar till Diltheys definition av upplevelse ur ett *hermeneutiskt perspektiv* som han menar kan ha olika betydelse. Dels kan det syfta på en upplevelse vid ett möte med ett konstverk och dels kan en upplevelse vara något man har med sig i resten av livet. Han menar att ”det är något som vi lever i och genom, ett förhållningssätt”. (s.29). Då Stensmo

(2002) talar om upplevelse ur ett hermeneutiskt perspektiv använder han begreppet synonymt med erfaren den (s.112)

Bengtsson (1999) talar om upplevelse ur ett *fenomenologiskt perspektiv* där han skriver att det upplevda ska studeras som det upplevs av respondenten, det vill säga att upplevelsen ska studeras utan intervjuarens perspektiv. Dessutom ska intervjuaren försöka ta reda på vad respondenten anser är verkligt. (s.29).

Med upplevelse syftar vi på vad elever och lärare har varit med om och vad de har för erfarenhet av elevinflytande. Vi kommer att titta på vilka upplevelser elever och lärare har utifrån tre aspekter: undervisningssituation, betydelse och förutsättningar/hinder.

1.4 Disposition

Under arbetets gång utför vi allt skriftligt arbete tillsammans, däremot genomför vi intervjuerna på skilda håll. Inledningsvis i uppsatsen presenterar vi tidigare forskning och teoretiska utgångspunkter. Därefter beskriver vi vilken metod vi har använt oss av i vår studie och vårt tillvägagångssätt. Härnäst följer en presentation av intervjuresultaten samt ett analys- och diskussionsavsnitt kring resultaten. Även våra forskningsfrågor kommer att besvaras i detta avsnitt. Avslutningsvis följer en sammanfattning och slutdiskussion kring vårt resultat av studien.

2 Tidigare forskning

I följande kapitel kommer vi att ta upp tidigare forskning angående elevinflytande. Det finns mycket tidigare forskning kring detta, genomförda av bland annat Gunvor Selberg (1999/2001), Eva Forsberg (2000) och Skolverket (1995/2007). Utifrån den har vi valt att fokusera på tre aspekter som vi tycker är lämpliga för vårt syfte. Detta eftersom vi vill titta på det informella inflytandet och anser att dessa tre aspekter ger en bred bild. Dessutom finner vi det intressant och relevant, som blivande lärare, att få djupare kunskaper inom dessa. Med utgångspunkt från dessa tre aspekter kommer vi att koppla vårt insamlade material och besvara våra forskningsfrågor. Aspekterna vi har valt är följande: undervisningssituation, betydelse, förutsättningar/hinder. Med undervisningssituation menar vi arbetsätt (arbete i grupp, enskilt arbete, lyssna på lärare osv.) och innehåll, vilket har stor betydelse för det elevinflytande vi har valt att titta på. Aspekten betydelse innefattar vilken påverkan elevinflytande har för elever. Förutsättningar/ hinder är vilka förutsättningar elever ges för att ha elevinflytande och vilka hinder det finns som begränsar elevers inflytande. Förutsättningar och hinder går in i varannan då förutsättningarna kan ses som hinder om inte de uppfylls.

2.1 Undervisningssituation

Vad det gäller forskning kring undervisningssituationsaspekten ansåg vi det vara mest relevant att titta på Skolverkets första skolbilsundersökning som behandlar perioden 1993/1994 och som är utgiven 1995 och sista skolbilsundersökningen som behandlar perioden 2006 och som är utgiven 2007. Dessa undersökningar heter "Attityder till skolan". Dock har vi inte hittat någon tidigare forskning som ger omfattande information om elevinflytandet i undervisningssituationen. Eftersom inflytande och ansvar är något som anses gå hand i hand har vi också valt att presentera det under denna aspekt.

Vi har tagit del av Skolverkets första skolbilsundersökning som är från 1995. Det är en nationell attitydundersökning, där man bland annat redogör för vad lärare och elever har för åsikter angående elevinflytande. Där konstaterar man att bristen på elevinflytande är stort och att elever inte är nöjda med sitt inflytande, utan skulle vilja påverka i större utsträckning. (nr. 72 s. 64-67). Det finns elever som uttrycker frustration vad det gäller deras möjlighet att faktiskt kunna vara med och påverka (Skolverket, 1995:72:73). Elever vill kunna påverka sin undervisningssituation. Det som flertalet elever vill kunna vara med och påverka i

undervisningssituationen är bland annat arbetssätt på lektionerna, ämnesstoff och schematider. Framför allt tycker eleverna att det är viktigt att kunna påverka arbetssätt och ämnesstoff. I undersökningen framkom det också att de områden som elever vill och tycker är viktiga att kunna påverka är också de områden där de har störst möjlighet att vara med och påverka. (Skolverket, 1995:72: 64-67).

Vi har även tagit del av den senaste skolbilsundersökningen från 2007 som visar att elever kan vara med och påverka arbetssätt och ämnesstoff. Däremot har andelen elever som vill vara med och bestämma minskat sedan år 1993. Vid en jämförelse av 2006- och 1993 års rapport framgår det dock att elevers inflytande har ökat, det vill säga att de kan ha inflytande i bland annat val av arbetssätt och ämnesstoff. I undersökningen har man konstaterat att det elever vill påverka har de också möjlighet att påverka. Dock är det fler elever som vill kunna vara med och påverka än som får möjlighet. Ju mer elever får vara med och bestämma desto bättre tycker de att det är. (Skolverket, 2007:299: 60- 61).

2.2 Betydelse

Efter att ha läst tidigare forskning om elevinflytande har vi kunnat konstatera att det finns många faktorer som anses vara positiva med elevinflytande. Inledningsvis vill vi börja med att citera Selberg (2001) som skriver att ”klart är att lusten för lärandet ökar om man får möjlighet att vara med och påverka det man ska arbeta med och hur det arbetet ska ske” (s.163). Selberg har gjort en undersökning ägnad åt barn och ungdomars inflytande i sitt eget lärande. Syftet med undersökningen var att hon ville se om det fanns ett samband mellan elevinflytande och lärande. Genom undersökning har det visat sig att de elever som är vana vid elevinflytande lyckas bättre med att lära sig, ta egna initiativ och beslut som rör undervisningens innehåll än de elever som inte arbetat med elevinflytande. (1999:150). I Skolverkets senaste skolbilsundersökning från 2007 har det också framkommit att de elever som ofta får vara med och bestämma i skolan också får en mer positiv inställning till att vara med och påverka (nr. 299 s. 61). Även Forsberg (2000) tar upp att viljan att påverka ökar i takt med att inflytandet ökar (s. 17). Selberg hänvisar till Ekholm, som gjort en undersökning på högstadieskolor i Västsverige, där han har kommit fram till att engagemanget ökar bland de elever som får vara med och påverka sin arbetssituation (1999:38).

Skolkommittén som tillsattes av statsrådet Ylva Johansson med direktiv från regeringen fick i uppdrag att ”belysa det inre arbetet i det offentliga skolväsendet för barn och ungdom och föreslå åtgärder för att stimulera den pedagogiska utvecklingen” (SOU, 1996:22:228). I sitt resonemang om elevinflytande används tre utgångspunkter. Som första punkt menar kommittén att elever ska ha inflytande för att det är en mänsklig rättighet, eftersom en av skolans uppgifter är att uppfostra eleverna till att bli demokratiska medborgare. (SOU 1996:22:18-20). Selberg skriver att inflytande är en förutsättning för lärande (1999:163). Däremot menar kommittén att elevinflytande inte enbart ska vara en del av skolverksamheten som en förutsättning för lärande, utan för att det är viktigt i sig självt. Genom att få ha inflytande och känna delaktighet blir man sedd och respekterad. Detta menar kommittén är en viktig aspekt i sig dock är det positivt om det också leder till bättre lärande (SOU, 1996:22:21). Förutom att det är en mänsklig rättighet så är elevinflytandet också till för att, som ovan nämns, fostra eleverna till att bli demokratiska medborgare. Det är därför viktigt att elever lär sig att samarbeta med andra för att utveckla en empatisk förmåga och visa tolerans mot andra människor. Detta för att elever inte kan utöva demokrati på egen hand och därför är också gruppen en viktig aspekt. Elever ska alltså få vara med och ta ansvar för att få kunskaper om demokrati och då inte enbart i teorin utan också i praktiken. (SOU, 1996:22:22-23). Kommittén anser också, som sista punkt, att elevinflytande leder till lärande. För att kunna skapa egen kunskap är det viktigt att få vara delaktig i kunskapsprocessen och detta sker genom inflytande (SOU, 1996:22:24). Ekman och Holmstrand skriver att då elever känner sig delaktiga underlättas inläringen och kunskapen består längre och att det dessutom finns en koppling mellan elevinflytande och ökat engagemang och motivation, vilket i sin tur är betydelsefullt för lärande (1989:22). Likaså skriver Axén och Näslund om detta då de menar att elevinflytande leder till att elever tar till sig kunskaper på djupet och får vara med och påverka sin utveckling (1994:18).

Wiklund hänvisar till elevorganisationen som talar om vikten av elevinflytande genom att ta upp fyra olika kategorier. Förutom att de talar om att fostra eleverna till demokratiska medborgare samt att det är en rättighet för eleverna, så menar de att det finns en pedagogisk orsak till att elever tar till sig undervisning bättre och känner sig mer delaktiga om de kan påverka. De menar också att det kan vara en resursbesparing eftersom eleverna får ta mer ansvar för sin skolmiljö och att klotter och annan skadegörelse då minskar. (1998:38).

Att elevinflytande främjar lärandet finns det bland lärarna skiljda uppfattningar om. De lärare som menar att elevinflytande är positivt för lärande talar om inflytandet som en nödvändig del för att lära. Eleverna kan då själva påverka sitt lärande vilket gör att de tycker att det är roligt att studera och vill då lära sig mer. (Skolverket, 1999:13). De lärare som ser problem med att elevinflytande skulle främja lärande menar att ”ökar det ena, minskar det andra” (Skolverket, 1999:14). Med detta menar lärare att elevinflytande kräver tid för samtal och reflektion och att denna tid inte finns och måste därför tas från något annat, vilket de ser som negativt. (Skolverket, 1999:14).

Carlgren och Hörnqvist lyfter i sin rapport fram att allt som görs under begreppet elevinflytande uppfattas som positivt och detta skriver de kan vara ett problem och är något som de ifrågasätter. De lyfter fram att en del elever lämnas till att ta eget ansvar och egna beslut där de egentligen skulle behöva en vuxens hjälp och en del kunskap kan därför gå förlorad hos dessa elever. Ett annat problem som författarna tar upp är att när eleverna får ansvar för sitt eget lärande finns risken att de väljer bort delar som de anser vara mindre viktiga eller roliga. (1999:55-56). Precis som Carlgren och Hörnqvist skriver, upplever även vi att allt som görs under begreppet elevinflytande uppfattas som positivt, vilket har gjort det svårt för oss att hitta fler negativa aspekter.

2.3 Förutsättningar/ hinder

Många forskare har i sina undersökningar konstaterat att elevinflytandet är begränsat och att eleverna vill ha mer (Forsberg, 2000:16-17). Vad är det som gör att eleverna inte får det inflytande som styrdokumentet förespråkar?

Axén och Näslund pratar om att det finns en rad olika förutsättningar för att inflytande ska kunna äga rum. Först och främst menar de att styrdokumentet måste vara skrivna på ett sätt så att de är förståliga för alla inom skolan, då även för eleverna (Axén & Näslund, 1994:35). Lärare spelar här därför en viktig roll genom att det är de som ska omsätta det som står i styrdokumentet i praktiken och ge eleverna möjlighet till delaktighet (Axén & Näslund, 1994:41-42). Det är också lärare som har den ”övergripande makten” i klassrummet. Därför anser Skolkommittén att det är lärare som har det yttersta ansvaret för att elevinflytande ska äga rum. (SOU, 1996:22:8). Ett hinder för att elever inte får mer ökat elevinflytande är att lärarna måste lämna ifrån sig del av sin makt och sitt inflytande för att eleverna istället ska

kunna få mer makt. (Ekman, 1985:31). Det är alltså lärarens skyldighet att se till att elevinflytande är en naturlig del i undervisningen. (Axén & Näslund, 1994:41-42). Lärare bör ta med eleverna i planeringen av undervisningsprocessen. Dock finns inte denna delaktighet för elever, eftersom lärare informerar elever om undervisningens innehåll i ett kortsiktigt perspektiv, vilket gör att elever inte får någon framförhållning och därmed hindras från att ha inflytande. (Forsberg, 2000:60). För att eleverna ska kunna ges möjlighet till inflytande betonar många forskare att det är viktigt att elevinflytande är en del i skolarbetet och att information och kommunikation fungerar bra. ”Om inflytande och ansvar skall kunna få utvecklas, måste alla få nödvändig information”. (Axén & Näslund, 1994:54). För att kommunikationen mellan elever och lärare ska fungera bra krävs det att elever känner förtroende för lärarna. Redan i början av 1900-talet kom Sigurd Åstrand i sin avhandling fram till just detta. Han menade också att det är viktigt att lärare tror på att eleven har förmågan att klara av att ta ansvar. (Selberg, 2001:27). Även Selberg tar upp vikten av att förhållandet mellan lärare och elev fungerar bra. Hon menar också att hur elevinflytandet ser ut beror på hur lärare och elever tillsammans förhåller sig till det. (2001:9). Dialogen mellan elever och lärare är alltså viktig, men Selberg tar i sin avhandling upp att det inte enbart är denna dialog som ska fungera, utan en förutsättning är också att dialogen eleverna emellan fungerar bra (1999:47-49). För att eleverna ska kunna utveckla denna dialog sinsemellan och få ha inflytande, är det en förutsättning att också lärarna kommunicerar med varandra (SOU, 1996:22:12). Detta eftersom lärares samarbete i sin tur leder till att även eleverna lär sig att samarbeta (Axén & Näslund, 1994:61). Även Skolverket skriver i sin skolbilsundersökning (1995) om detta. En förutsättning för att elever ska kunna ha inflytande är att lärare tillsammans diskuterar och tar ställning till vilken betydelse elevinflytande har. Man framhäver också att det är viktigt att lärare inte bara tillåter elever att ha inflytande utan att de också hela tiden uppmuntrar dem till delaktighet i skolan. (nr. 72 s. 79). Selberg menar att kopplingen mellan eleverna måste finnas, eftersom det är de som ska dela på inflytandet. Detta är också en viktig del för att elever ska lära sig att se saker ur andras perspektiv. De tränas alltså i att samspela med andra samt att lära sig att ta hänsyn till varandra. (1999:47-49).

Ekman har gjort en undersökning på gymnasieskolan där han har analyserat hindren för elevinflytande. Vi är medvetna om att detta är en undersökning på gymnasieskola och att vi genomför vår undersökning på grundskolans senare år. Dock anser vi att hans slutsatser även

kan vara relevanta på högstadieskolan. Ekman menar bland annat att lärarnas personlighet, kunskapssyn, inlärningssyn och elevsyn kan vara ett hinder till elevers inflytande. (1985:17:27-33).

Även den fysiska och psykiska miljön har betydelse för att elevinflytande ska kunna utvecklas. Den fysiska miljön innefattar sådant som hur klassrummet, korridorer och gemensamma utrymmen är utformade. Till exempel är det viktigt att det anpassas efter alla elevers möjligheter, så att en god kommunikation kan uppstå och underlättas. Den psykiska miljön handlar om hur man inom skolan tar hand om varandra. Upplevs både den fysiska och psykiska miljön som behaglig och välkomnande, inger det trygghet hos eleverna. Detta kan leda till att eleverna vågar bjudas in till en öppen och ärlig kommunikation och utveckla inflytande och ansvar. (Axén & Näslund, 1994:67-73). Även Skolverket (1999) talar om att det är viktigt att tänka på den fysiska miljön. Skolverket menar att för att elevinflytande ska kunna äga rum krävs det lokaler som är anpassade efter olika undervisningsformer. (s. 71).

Danell (2003) har i sin undersökning, som handlar om hur lärare uppfattar och formar elevers inflytande, kommit fram till en rad förutsättningar som måste finnas, men också olika hinder som måste "överbryggas" för att eleverna ska kunna få inflytande. Förväntningar, förmågor och arbetsförhållanden är tre kategorier vilka påverkar elevers möjligheter att utöva inflytande (Danell, 2003:47:66). I den första kategorin tas det upp att både förväntningar från elever och lärare kan påverka elevers möjligheter till inflytande. Är eleverna ointresserade av inflytande så är det en faktor som kan hindrar dem från att få det. Danell skriver att eleverna menar att det inte hjälper att utöva inflytande eftersom de ändå aldrig får vara delaktiga på grund av att läraren hindrar dem från att få inflytande. (2003:47:68). Danell nämner att lärarna tror att elevinflytande gör det svårt för dem att ta sitt fulla ansvar för att eleverna förvärvar den kunskap de behöver, för att kunna gå vidare till nästa årskurs. Författaren skriver också att en del lärare menar att media har en betydande roll, då dess rapportering av antalet icke godkända elever lyfts fram. Lärarna får då press på sig att få eleverna att nå upp till godkänt, vilket leder till att eleverna får mindre elevinflytande. (2003:47:69). Vad det gäller den andra kategorin som handlar om elevernas och lärarnas förmågor, så skriver författaren att det finns problem här som gör att eleverna inte får inflytande. De elever som inte klarar av att arbeta självständigt, begränsar sina möjligheter att klara av att få inflytande. Likaså kan det vara svårt för "svagpresterande" elever att utöva inflytande, eftersom läraren mer styr undervisningen. Lärarna och arbetslagen tolkar läroplanen på olika sätt och det finns då olika

uppfattningar bland lärarna, om vad eleverna ska få ha inflytande över. När lärarna har mer erfarenheter av elevinflytande, så minskar deras behov av läroboken och eleverna får mer att säga till om i undervisningen. (Danell, 2003:47:70-71). Den sista kategorin handlar om elevers och lärares arbetsförhållanden. Författaren skriver att eleverna både i skolan och på fritiden lever under press och stress. Därför är det viktigt att låta eleverna få vila från att vara med och bestämma och slippa ställas inför olika valmöjligheter hela tiden, för att det kan leda till att de känner ännu mer stress. Lärarna i undersökningen pratar om att läroplanen har stora brister. De känner inget stöd från läroplanen för att arbeta med elevinflytande för målen är otydliga, orealistiska, motstridiga och svåra att omsätta i praktiken. (Danell, 2003:47:72-73). Det är också svårt att hinna med att omsätta allting som står i läroplanen och dessutom hinner lärarna inte med att tänka på hur eleverna ska ges inflytande i undervisningen. Lärares personliga uppfattningar om vad elever ska ha inflytande över, avgör deras möjligheter att få vara med och bestämma. Arbetslagets gemensamma beslut angående elevinflytande kan hindra enskilda lärares åsikter om vad eleverna kan ha inflytande över. (Danell, 2003:47:73-74).

3 Teoretiska utgångspunkter

Då vi läst litteratur om elevinflytande har vi kommit i kontakt med John Dewey (1859-1952) och Paulo Freire (1921-1997), som ofta förekommer i forskningssammanhang och undersökningar. Efter att ha tittat lite närmre på dessa, ansåg vi att de är relevanta för vår undersökning. Nedan kommer vi att redovisa våra teoretiska utgångspunkter, som består av dessa två pedagogers tankar kring en demokratisk skola och elevers aktiva deltagande i undervisningen.

3.1 Elevaktivitet

Ett problem är när lärare väljer att utforma sina uppgifter efter vad de tror att eleverna klarar av och inte efter vad eleverna kan ha för nytta av det (Dewey, 1999:239-240). Dewey menar att det är viktigt att läraren hittar material och aktivitetsformer i form av lekar och sysselsättningar som intresserar eleverna. Individualiteten är något som Dewey skriver ska respekteras i undervisningen. (1999:355). Elever måste dessutom själva vara aktiva i sin strävan mot målen de ska uppnå. Detta för att de ska kunna inse att de har nytta av det de lär sig. (Dewey, 1999:175-176). Dewey talar om ”learning by doing” som är centralt i hans pedagogik. Begreppet innebär att elever lär sig genom att själva vara aktiva. Dewey kritiserar den form av undervisning där elever lär sig mekaniskt i form av att memorera kunskap för att kunna rabbla den utantill. (1999:231). Dewey förespråkar en utbildning med aktivitet som utgångspunkt. Han menar att barn i sig är aktiva och att lärare därför ska ta vara på detta aktiva engagemang i sin undervisning. Genom detta arbetssätt får eleverna inflytande över sitt eget lärande. (Selberg, 2001:29). Enligt Dewey är det nödvändigt att elever involveras i lärandeprocessen för att kunna påverka sitt eget lärande. Vi tolkar det som att Dewey menar att eleverna kan påverka sitt eget lärande, genom ”learning by doing”. En förutsättning för att detta ska kunna ske, är att ha en fungerande dialog mellan elever och lärare. Det är inte bara en förutsättning att det finns ett samspel mellan elever och lärare, utan även mellan eleverna. (Selberg, 2001:45). Elever ska ha rätt till yttrande- och tankefrihet vilket är en aspekt som genomsyrar det demokratiska samhället och därför bör vara en naturlig del även av skolan (Selberg, 2001:45).

Dewey skriver att man i skolan använder böcker allt för ensidigt. Han skriver att skolan behöver bli mer effektiv och ha mer tid för gemensamma aktiviteter där eleverna kan delta och utveckla ett socialt medvetande. (1999:76-77). Utbildningen har en fostrande- och en

förberedande roll för samhällslivet (Dewey, 1999:45). Utifrån detta tolkar vi det som att Dewey menar att då vi lever i ett demokratiskt land, ska eleverna förberedas för sitt framtida demokratiska deltagande. Eftersom Dewey förespråkar att elever ska "learning by doing" för att lära sig, så måste skolan låta eleverna praktisera en demokratisk roll även i skolan.

Att vara informerad innebär, enligt Dewey, att ha tillgång till det stoff som behövs för att kunna ta tag i ett problem (1999:234). Vi anser att denna tanke är relevant för vår undersökning, då vi tolkar detta som att eleverna behöver vara informerade för att kunna påverka saker som de upplever som problem på skolan. Utan information om deras rättighet till inflytande tar de inga initiativ till påverkan.

3.2 Dialog och kommunikation

Freire håller sig kritisk till vad han kallar "bankundervisning" eller "korvstoppningsundervisning" som vi säger i Sverige. Han skriver att denna metod handlar om indoktrinering, där man stoppar in en massa kunskaper i huvudet på eleverna. (Freire,1972:15). Freire är emot tanken att läraren ska stå framme vid tavlan och förmedla en viss sorts kunskap till eleverna, där de inte får möjlighet att tänka själva. Läraren ska istället arbeta med eleverna och inte för eller mot dem. (1972:26). I en sådan undervisning blir eleverna objekt, som tar emot den förmedlande kunskapen passivt och läraren är subjekt som förmedlar innehållet till eleverna. "Undervisningen blir en insättningsakt, där eleverna är banken och läraren den som sätter in." (Freire,1972:70-71).

I "bankundervisningsmetoden" finns det ingen kommunikation mellan lärare – elever. Freire skriver att eleverna i denna pedagogik blir förtryckta eller undervärderade. Läraren lär ut, vet allt, tänker, pratar, agerar, väljer kursplan, är inlärningsprocessen och subjekt. Eleverna däremot lär in, vet ingenting, eleverna tänker inte själva, lyssnar bara på läraren, agera genom lärarens agerande, anpassar sig till det läraren väljer utifrån kursplan och är passiva objekt. (1972:72). Han ställer sig däremot positiv till problemformulerande pedagogik, som handlar om att det till skillnad från "bankundervisning" finns en kommunikation mellan lärare och elever, så att båda samtidigt är lärare och elever. Läraren ska inte endast vara den som undervisar, utan ska med hjälp av dialog från eleverna undervisas. Eleverna ska i sin tur genom dialog med läraren undervisa och samtidigt undervisas själva. (Freire,1972:72). Till skillnad från bankundervisningen, är eleverna på detta sätt delaktiga i undervisningsprocessen

genom dialog och undervisningen är inte uppbyggd av lärarauktoritet (Freire, 1972:80-81). Problemformulerande undervisning handlar om att man ska göra eleverna till kritiskt tänkande elever, som inte indoktrineras med förmedlande kunskaper från läraren (Freire, 1972:84). Freire betonar väldigt starkt vikten av dialog mellan lärare och elever. För att det ska kunna ske, så måste läraren tro på att eleverna kan och vill vara med och påverka sitt eget lärande (Selberg, 1999:48). Dialog och kommunikation hänger, enligt Freire, samman. Finns det ingen dialog så finns det heller ingen kommunikation och utan den finns det heller, enligt Freire, ingen "sann" undervisning (Freire,1972:95). För att eleverna ska kunna få inflytande måste läraren tillsammans med eleverna skapa förutsättningar för att det ska kunna ske (Selberg, 1999:105).

4 Metod

I avsnittet nedan redogör vi för hur vi kommer att använda oss av hermeneutisk metodologi och fenomenologi i vår studie. Därefter följer en presentation av vår kvalitativa metod, intervjumall, urval och procedur. Avslutningsvis beskriver vi vår databearbetning.

4.1 Hermeneutisk metodologi och fenomenologi

Hermeneutisk metodologi används vid tolkning av alla typer av texter och berättelser (Stensmo, 2002:113). Med tolkning menas att man försöker förtydliga något som inte är direkt uppenbart i det upplevda (Stensmo, 2002:112). Tolkningen görs utifrån den kunskap som man redan har i ämnet, det vill säga utifrån sin förförståelse (Hartman, 2004:191). Detta betyder att den erfarenhet och förförståelse vi har om elevinflytande kan påverka vår tolkning av elevers och lärares upplevelser. Om en elev till exempel skulle beskriva elevinflytande som något positivt så kommer vi att tolka detta utifrån vår förförståelse av vad positivt innebär för oss. Eftersom vi har läst mycket tidigare forskning kring begreppet elevinflytande samt studerat styrdokumentet så har vi bildat oss en uppfattning och förförståelse i ämnet. Till exempel har vi fått uppfattningen av att elevinflytande är väldigt positivt och har en positiv påverkan på eleverna. Det är då viktigt att vi försöker att inte låta oss påverkas av detta i vår undersökning.

”[...] Fenomenologi är läran om det som framträder/visar sig i människors medvetande” (Stensmo, 2002:108). Inom fenomenologi sätts människors upplevelser och erfarenheter i centrum vilket är vårt syfte med undersökningen. Då man gör en fenomenologisk undersökning är det viktigt att skilja sina egna upplevelser och erfarenheter från respondentens så att det verkligen blir respondentens uttalanden som hamnar i fokus. Det är viktigt att man som intervjuare kan beskriva respondentens upplevelse utan att förvränga den, man vill alltså fånga upplevelsens rena väsen. (Stensmo, 2002:108). Så som vi uppfattar det ska man alltså som intervjuare försöka vara så objektiv som möjligt, detta genom att tolka det elever och lärare säger utifrån en generell bild. Det vill säga att vi inte lägger in vår uppfattning eller tolkning i begreppen. Vi kommer att skriva elevens upplevelse som citat och då har läsaren möjlighet till att fritt tolka vad respondenten menar. Sammanfattningsvis uppfattar vi det som att man inom hermeneutiken menar att man tolkar materialet utifrån en viss kunskap som man har sedan tidigare, medan man inom fenomenologin menar att man i

sin tolkning ska försöka vara objektiv och skilja mellan intervjuarens och respondentens upplevelse.

Eftersom vårt syfte med undersökningen är att ta reda på hur elever och lärare upplever elevinflytande så måste vi på något sätt tolka det respondenterna berättar, antingen genom att tolka utifrån en generell uppfattning eller genom vår förförståelse. Då vi utförde intervjuerna fick vi, var för sig, en förståelse om hur elever och lärare upplever sin situation med elevinflytande, vilket vi anser kan göra det svårt för oss att vara helt objektiva. Eftersom vi har utfört intervjuerna var för sig så delar vi inte samma förståelse, vilket vi tror kan leda till att vi kan vara mer objektiva vid den gemensamma analysen. Dock kan man aldrig vara helt objektiv. Eftersom vi är intresserade av det dolda budskapet, kommer vi att försöka sätta oss in i respondentens upplevelse, vilket vi kommer att göra med en viss förförståelse och därför tror vi att det inte är möjligt att vara helt objektiv. Däremot är det viktigt att vi inte låter vår förförståelse styra resultatet och därför måste vi tänka på att vi försöker få fram det rena väsendet eller den generella bilden av det respondenten berättar. Dock är det vår tolkning som kommer att prägla resultatet och vi är medvetna om att det inte behöver vara den enda möjliga tolkningen. Detta innebär att någon annan forskare skulle kunna komma fram till ett annat resultat utifrån vår data. Vi är också medvetna om att vår studie inte är generaliserbar då vi studerar vad ett fåtal elever och lärare har för upplevelser av elevinflytande.

Utifrån ovanstående resonemang anser vi att vi har stöd i både hermeneutiken och fenomenologin till vår undersökning. Men med tanke på problematiken med fenomenologi så tar vi mest inspiration från hermeneutiken, för att vårt arbetssätt ska bli trovärdigt.

4.2 Kvalitativ metod

Eftersom vårt syfte med undersökningen är att ta reda på hur elever och lärare upplever elevinflytande, har vi valt att utföra vår studie med hjälp av en kvalitativ metod. Kvalitativ metod används då man vill nå insikt och förståelse för något samt när man vill ta reda på hur människor upplever sin värld. (Bell, 1993:13). Likaså skriver Hartman (2004) att om syftet är att ta reda på upplevelser så är kvalitativ intervju den bästa metod (s. 235). Genom att göra en kvalitativ undersökning försöker man uppnå en förståelse för hur individen upplever sin situation, i vårt fall elevinflytande (Hartman, 2004:273).

Då man ska genomföra en intervju måste man på något sätt dokumentera det som sägs. Detta kan bland annat göras genom att intervjuaren antecknar vad respondenterna säger. Det kan dock vara svårt att enbart föra anteckningar eftersom man inte hinner anteckna vad alla säger (Trost, 2005:54). En annan brist kan vara att intervjuaren själv väljer ut vad denne anser vara viktigt och intressant och det finns då en risk att materialet speglas av intervjuarens åsikter (Lantz, 1993:78). Istället kan bandinspelning vara ett praktiskt redskap eftersom man då i efterhand har möjlighet att åter lyssna på intervjun och i lugn och ro analysera materialet. Utifrån ovanstående resonemang anser vi att bandinspelning passar vår studie. Däremot tar Trost upp kritik mot bandinspelning, då han skriver att mimik och gester går förlorade (2005:54). Men mimik och gester är inget som vi kommer att titta på.

Vid intervju är det viktigt att som intervjuare tänka på hur man förhåller sig till den man ska intervjua. Vi håller med Trost när han talar om att vi som intervjuare ska ställa frågor och lyssna på respondentens information och tolka dennes beteende och inte dela med oss av våra egna åsikter. (2005:30). Självklart är vi medvetna om att på samma sätt som vi tolkar respondentens kroppsspråk och mimik så tolkar även denne vårt, vilket kan leda till att respondenten blir påverkad av detta. Vi är medvetna om att detta kan ske och därför anser vi att det är lättare för oss att försöka undvika det. Däremot är det omöjligt att helt undvika påverkan eftersom att vara tyst och undvika kroppsspråk också är en form av kommunikation (Lantz, 1993:106).

Som intervjuare är det bra att ha en empatisk förmåga, det vill säga att kunna sätta sig in i intervjupersonens föreställningsvärld för att förstå hur denne känner. Hur empatin gestaltar sig beror på hur mycket vi som intervjuare känner igen oss i respondenternas upplevelser. Däremot behöver intervjuaren inte sympatisera, alltså hålla med, intervjupersonen i dennes åsikter. (Trost, 2005:73). Det är också av betydelse att man som intervjuare inte ställer frågor som antyder att man håller med respondenten eller att man leder respondenten till ett visst svar (Ejvegård, 2003:52). En kritik som kan riktas mot detta är att man som intervjuare lätt rycks med i samtalet med respondenten och därför är det viktigt att vi har det i åtanke vid analysen. Något annat som vi har i åtanke och reflekterar kritiskt över, är att vi inte vet om intervjupersonerna ger en verklighetstrogen bild av deras upplevelser. Likaså vet vi inte om respondenterna svarar det som de tror att vi som intervjuare vill höra. Dock är detta något som man som forskare alltid får ha i åtanke.

4.3 Urval

Då man ska göra sin undersökning måste man fundera kring hur urvalet ska göras (Hartman, 2004:241). Vi har dels gjort ett ändamålsurval och dels ett bekvämlighetsurval. Ändamålsurval på så vis att vi utgått från vårt syfte, som är att ta reda på hur elever och lärare upplever elevinflytande på två olika skolor som vi vet skiljer i avseendet elevinflytande (se bilaga 1 & 2). Bekvämlighetsurval har vi gjort på så vis att vi har haft vår VFU på skolorna. Vi har alltså valt skolor som är inom räckhåll. Fördelarna med bekvämlighetsurval är att vi redan har anknytning till skolorna, vilket gör att det är lättare att få kontakt med dem. Likaså känner vi både elever och lärare, vilket vi ser som något positivt eftersom vi tror att det då är lättare för intervjupersonerna att ställa upp på intervjun och att uttrycka sig fritt. Då vi valde elever till våra intervjuer, delade vi ut informationslappar till en eller två klasser på vardera skola i årskurs åtta. Utifrån lapparna som vi fick tillbaka av eleverna, valde vi ut de elever som hade fått godkännande av sina föräldrar att ställa upp på intervjun. Med tanke på att vi enbart fick in sex lappar från respektive skola så hade vi inga alternativ. På vardera skola ställde dessa sex elever upp på intervjun, två tjejer och fyra killar. Vi tror att resultatet kanske hade blivit annorlunda om vi hade intervjuat andra elever, eftersom alla elever har olika upplevelser av elevinflytande. Däremot skriver Stensmo att ”människor som tillhör en gemensam värld har dock gemensamma, likartade erfarenheter och kan sätta sig in i varandras upplevelser” (2002:109). Detta citat är applicerbart på vår undersökning, där eleverna borde ha relativt likvärdiga erfarenheter av elevinflytande eftersom de går i samma klass samt har samma lärare.

Anledningen till att vi valde att enbart göra en gruppintervju med eleverna och en enskild intervju med en lärare på respektive skola, beror på att vi ansåg att det räckte för vårt syfte. Ett mindre antal intervjuer är dessutom en fördel framför ett flertal mindre bra intervjuer (Trost, 2005:123). Då man ska genomföra gruppintervjuer är det viktigt att tänka på antalet respondenter i vardera grupp. Trost nämner att man inte ska vara fler än att man kan hålla reda på alla deltagarna. Han menar att runt fem deltagare är vad som är att föredra. (2005:25). Skälet till att vi valde gruppintervju och inte enskilda intervjuer med eleverna, beror främst på att en gruppintervju kan bli ett samtal mellan respondenterna där de kan bygga vidare på varandras idéer och tankar (Trost, 2005:25). Detta gör att vi som intervjuare förhoppningsvis får ut så mycket som möjligt av intervjun. Dessutom tror vi att eleverna lättare uttrycker vad de tycker, när de sitter med sina kompisar som de känner sig trygga med. Vi tror heller inte att detta är ett känsligt ämne för eleverna, då man måste tänka på tystnadspliktsaspekten i

gruppen. Däremot tar Trost upp detta som en av nackdelarna till gruppintervju (2005, 25). Andra nackdelar som finns med gruppintervju är att det finns risk att en i gruppen tar kommandot och att de andra inte kommer till tals eller att de samlas kring en åsikt (Trost, 2005:26). Trost tar också upp att om man tystar ner de respondenter som tar kommandot är det lätt att stämningen blir lite spänd (2005:46). Detta har vi dock tänkt på och hoppades kunna lösa genom att var och en av respondenterna fick skriva ner sina tankar på varsin lapp i början av intervjun.

Vi har valt att endast intervjua en kvinnlig lärare på respektive skola, detta på grund av att vi anser att tiden inte räcker till, för att utföra en gruppintervju även med lärare. Dessutom vill ha den läraren som undervisar eleverna och som vi har haft kontakt med under vår VFU. Dessa lärare var också naturliga val för oss, eftersom de undervisar i samma teoretiska ämnen. Vi har också diskuterat elevinflytande med dem samt att vi känner till deras arbetssätt, vilket gör att vi har en förståelse för deras resonemang i intervjun. Dessutom vill vi undersöka om elevernas och lärarens svar stämmer överens. Vi som intervjuare måste ha i åtanke, precis som Levin och Trost påpekar, att det finns människor i elevernas och lärarnas omgivning som på ett eller annat sätt påverkar hur de uppfattar sin situation. Därför är det viktigt att vi är medvetna om att de elever och lärare vi väljer ut till intervju på något sätt kan ha blivit påverkade av oss, föräldrar, lärare eller elever. (2004:66).

4.4 Intervjumall

Det finns många olika intervjuformer, dels finns det standardiserade och dels finns det strukturerade. Standardiserade intervjuformer innebär att man försöker hålla sig till en viss standard i frågorna, det vill säga att intervjuaren läser upp frågorna likadant, i samma ordning och med samma tonfall. Däremot kan detta ske i olika grad och då talas det om hög eller låg grad av standardisering. Hög grad innebär att alla frågor ställs exakt likadant, medan låg grad innebär att frågorna anpassas en aning efter den intervjuade. (Trost, 2005:19). Strukturerade intervjuformer innebär att frågorna som intervjuaren ställer kan vara öppna eller slutna, det vill säga att de öppna frågorna ger respondenten möjlighet till att ge fria svar medan de slutna frågorna har fasta svarsalternativ (Trost, 2005:20).

Vår tanke med intervjun är att försöka använda oss av en låg grad av standardisering, eftersom vi vill ha så uttömmande svar som möjligt. Detta tror vi att vi kan få då vi ställer

frågor som är anpassade efter respondenten. Frågorna som vi kommer att ställa vid intervjun anser vi vara öppna. Detta på så sätt att frågorna inte har några fasta svarsalternativ utan respondenten fritt får ge sina svar. Anledningen till att vi vill ha öppna frågor är att vi då styr respondenterna så lite som möjligt i deras svar. Detta anser vi vara det bästa, eftersom vi är ute efter deras upplevelser. Hade vi haft svarsalternativ tror vi inte att vi hade fått respondenternas specifika upplevelse, utan vi tror att de då hade blivit påverkade av våra svarsalternativ.

Bell tar upp något som kallas för fokuserad intervju, vilket vi också anser passar vår studie. Fokuserad intervju innebär att intervjun har en viss struktur genom att man redan har bestämt teman som man ska ställa frågor kring. På så vis får respondenten möjlighet till att svara fritt, men ändå inom temats gränser. Vi kommer att använda oss av fokuserad intervju genom att vi, precis som Bell skriver, har en viss struktur från vissa utvalda teman som vi formulerat frågor kring. (1993:93). Utifrån våra teman kommer respondenterna sedan att få tala fritt.

Då man ska utföra en intervju, måste man ha en intervjuplan och dess utformning beror på intervjuformen (Lantz, 1993:62). Vår intervjuplan består av fasta frågor kring de tre aspekterna, som vi tar upp i avsnitt 2. Vi har gjort två olika intervjuplaner, en till lärarna och en till eleverna (se bilaga 3). Eftersom vi är två som genomför vår studie så är det viktigt att intervjuplanen uppfattas på samma sätt av oss båda och att vi är klara över vad vi är ute efter med våra frågor (Lantz, 1993:67). Vi har formulerat en del ja och nej frågor. Syftet med detta är att vi vill ha ett konkret svar. Däremot nöjer vi oss inte bara med det svaret, utan ställer också följdfrågor som varför de tycker som de gör. I vår intervju kommer vi att använda oss av lappar, där eleverna får skriva ner svaret på den första frågan för sig själv. Detta delvis för att alla ska få komma till tals och för att få igång samtalet och delvis för att vi tror att vi på så sätt kan undvika gruppträck.

4.5 Procedur

Vi började med att kontakta rektorerna på respektive skola, för att få ett godkännande till vår undersökning (se bilaga 5). Därefter tog vi kontakt med de berörda lärarna då vi frågade om de var intresserade av att ställa upp (se bilaga 6). När vi fick klartecken från rektorerna och lärarna, besökte vi skolorna för att dela ut lappar till eleverna med information till föräldrarna

angående vår undersökning (se bilaga 4) samt de etiska principerna (www.codex.vr.se). Likaså informerade vi eleverna och lärarna muntligt om detsamma.

För att kunna sätta igång med intervjuerna satte vi en deadline för när eleverna skulle ha fått ett godkännande från målsman. Utifrån lapparna vi fick tillbaka av eleverna valde vi ut de sex elever som hade fått godkännande av sin målsman att ställa upp på intervju. Två veckor efter att vi lämnat ut lapparna till eleverna började vi genomföra intervjuerna med eleverna på båda skolorna. Samma vecka intervjuades läraren på den kommunala skolan, medan läraren på friskolan intervjuades tre veckor senare. Intervjun med läraren på friskolan genomfördes då via telefon hemifrån på grund av förhinder. Vi kan inte se att detta var till någon nackdel då vi fick svar på de frågor vi önskat. Före intervjuerna gick vi igenom vår definition av elevinflytande för att eleverna och lärarna skulle prata om samma definition av elevinflytande som oss.

Vid val av intervjuplats tyckte vi att det var viktigt, precis som Trost skriver, att respondenterna kände sig trygga och inte blev störda. (2005:44). Vi bestämde oss därför för att vara i ett klassrum i skolan som är både elevernas och lärarens arbetsmiljö. Detta fungerade bra då vi inte blev störda under intervjun. Både intervjuerna med lärarna och med eleverna utfördes på eftermiddagen. Vi upplevde att detta kan ha haft både en positiv och negativ inverkan för elevernas del. Det som vi upplevde som positivt var att eleverna fick en paus från den ordinarie undervisningen eftersom elever oftast är trötta på eftermiddagen och det som vi anser kan ha varit negativt är att eleverna visste att det var sista lektionen och egentligen ville hem.

Då bandspelaren var igång började vi med att ställa lite inledningsfrågor, som inte hörde till ämnet, men som vi ansåg var relevanta för att få eleverna att slappna av. Sedan delade vi ut papper till eleverna, där de skulle skriva sin motivering till första frågan som handlade om vad eleverna tänker på när de hör ordet elevinflytande. Tanken med papperslapparna var, som ovan nämns, att få varje elev delaktig och att ge alla möjlighet till att få uttrycka sin åsikt. Vi anser dock inte att detta var till någon hjälp, då eleverna i den ena gruppen upprepade intervjuarens definition av elevinflytande och den andra gruppen pratade obehindrat ändå.

Vad det gäller intervjufrågorna var det bra att vi hade låg strukturering då vi kunde ställa frågorna efter elevernas svar, vilket gjorde att det blev ett mer avslappnat samtal än en hög

strukturerad intervju. I efterhand tycker vi också att det är bra att vi hade valt ut tre aspekter som vi gjort frågor kring vilket underlättade för oss båda i intervjuerna eftersom att vi då frågade samma frågor. Vi anser att vi fått svar på våra frågor både från lärare och elever och kan inte finna något annat tillvägagångssätt som skulle kunna ha gett oss bättre resultat till vår undersökning. Vi upplevde grupperna från respektive skola som relativt olika då den ena gruppen var väldigt pratsam medan den andra var mer tystlåten. Vi vet däremot inte om detta beror på grupperna eller på oss som intervjuare.

4.6 Databearbetning

Precis som Stensmo skriver måste vi sammanfatta, tolka, beskriva och värdera den information vi fått då vi genomfört våra intervjuer (2002:37). Enligt Trost finns det inte några gemensamma riktlinjer för hur man ska bearbeta sitt insamlade material (2005:127). Eftersom vi är två som utför undersökningen och som kommer att göra detta på var sitt håll anser vi att det krävs att vi är överens om hur vi ska gå tillväga då vi fått in vårt material. Detta redogör vi för nedan.

Före transkribering av intervjuerna lyssnade var och en igenom sitt intervjuband. Detta för att vi själva skulle få ett helhetsintryck av intervjun. Därefter började var och en att transkribera sina intervjuer. Trost skriver att den person som utför intervjuerna även ska transkribera den inspelade intervjun. Detta för att personen som genomfört intervjuerna själv har varit med vid intervjun och har bättre kännedom om vad som blivit sagt. Eftersom båda, som sagt, inte medverkat vid intervjuerna så är det viktigt att tänka på att läsa igenom varandras transkribering av intervjuerna för att tillförlitligheten ska bli större. (2005:54). Därför hjälptes vi åt med varandras transkriberingar för att de skulle bli så noggrant transkriberade som möjligt.

Wibeck skriver att det finns olika transkriptionsnivåer som innebär hur pass detaljerad transkriptionen är. Nivån bestäms av syftet med undersökningen. (2000:81). Wibeck menar att en detaljerad transkribering innebär att man analyserar in i minsta detalj, det vill säga vartenda ord. Till exempel gör man markering vid allt från inandningsljud och överlappande tal till betonande ord och talhastighet. (2000: 83). Dock anser vi inte att denna detaljerade transkribering är nödvändig till vårt syfte, eftersom vi endast är ute efter vad eleverna och lärarna säger och inte hur de säger det. Därför har vi valt att inte använda oss av Wibecks olika transkriptionsnivåer utan har istället valt att göra en egen form av transkription. För att

underlätta för läsaren har vi valt att ta bort stamningar, upprepningar och ljud som till exempel e och å i citaten. Dessutom har vi valt att ha ett skriftspråk i citaten och inte talspråk. För att det ska bli lättare att analysera vårt material har vi använt oss av färgpennor. Varje aspekt har fått var sin färg för att vi lättare skulle kunna urskilja utsagorna åt. Då vi analyserade vårt material analyserade vi en aspekt i taget för att se vilka upplevelser som finns. För att vår undersökning ska bli så trovärdig som möjligt så kommer vi att använda oss av citat när vi presenterar elevernas och lärarnas upplevelser i resultatdelen.

På grund av etiska riktlinjer (www.codex.vr.se) använder vi oss inte av skolornas - eller respondenternas namn vid transkriberingen. Istället byter vi ut dem mot beteckningen K för kommunalskola och F för friskola. Då vi nämmer elever på skola K eller F syftar vi på de sex elever som ställt upp i intervjun från respektive skola och inte på alla elever på skolan.

4.6 Etiska överväganden

Innan vi började med intervjuerna tog vi del av individskyddskravet som innehåller fyra allmänna huvudkrav på forskning. Dessa krav berör både oss som intervjuare och respondenterna. Vi gjorde följande för att följa dessa:

Vi informerade respondenterna om vilket ämne intervjun skulle belysa och att vi under intervjun kom att använda oss av bandspelare. Vi upplyste också dem om att deras deltagande var frivilligt och att de fick avbryta intervjun om de skulle vilja. Eftersom eleverna är under 15 år behövde vi, förutom elevernas godkännande, även målsmans. Dessutom försäkrade vi att alla uppgifter angående skola, lärare och elever kommer att behandlas konfidentiellt, samt att rådata endast kommer att användas i vårt forskningssammanhang och förstöras efter nyttjande. (www.codex.vr.se).

5 Resultat

I resultatavsnittet kommer vi att beskriva det som sägs under intervjun genom att använda oss av citat, så att vårt intervjumaterial blir så förståligt och beskrivande som möjligt. Vi kommer inte att presentera resultatet i samband med analys och diskussion eftersom att vi tycker att resultatet ska uppvisas deskriptivt och inte med vår tolkning. Vi kommer att dela upp resultatbeskrivningen utifrån vardera skola där vi presenterar elever och lärare var för sig, inom de utvalda aspekterna: undervisningssituation, betydelse och förutsättningar/hinder. Utifrån varje aspekt kommer vi att redovisa vad elever och lärare har presenterat vad det gäller deras upplevelser. Att vi presenterar vår rådata i denna ordning, beror på att vi anser att det är lättare för läsaren att få en helhetsbild av intervjuerna.

Nedan följer en sammanfattning av våra övergripande frågor inom respektive aspekt, för att läsaren ska få en överblick av våra intervjufrågor som vi ställt till elever och lärare. Vi är medvetna om att placeringen av sammanfattningen av våra intervjufrågor kan innebära att läsaren får bläddra tillbaka till detta avsnitt senare i arbetet, men på grund av risk för upprepning valde vi att ha sammanfattningen här.

Undervisningssituation: Under intervjun ställde vi frågor till eleverna om hur de upplever sin undervisningssituation, om de får vara med och bestämma och i så fall vad och när de får bestämma, vad de skulle vilja ha inflytande över och slutligen om det finns några gränser för vad de kan ha inflytande över. Under intervjun med lärarna ställer vi frågor om hur de ger eleverna inflytande, vad de tycker att eleverna ska ha inflytande över, om de tror att eleverna klarar av att ha inflytande och ta ansvar. Vi frågar också om lärarna ser några gränser för vad eleverna kan ha inflytande över och slutligen om de tror att alla på skolan arbetar likadant med elevinflytande.

Betydelse: Då vi under intervjun kom in på aspekten betydelse inledde vi den med att fråga eleverna om de vet vad elevinflytande innebär. Detta för att vi under intervjun ska prata om samma definition. Vi tycker detta är viktigt eftersom begreppet elevinflytande är vagt och kan uppfattas olika. Detta görs alltså innan bandspelaren sätts på vilket gör att vi inte har detta dokumenterat. Under intervjun ställer vi frågor till både elever och lärare om elevinflytande är viktigt och i så fall varför. Vi vill också få fram vilka positiva och negativa aspekter eleverna

och lärarna upplever med elevinflytande. Lärarna får också frågan om de tror att eleverna vill ha inflytande och om de tror att elevinflytande har någon betydelse för eleverna.

Förutsättningar/hinder: Under intervjun ställs frågor till både elever och lärare som rör vad som krävs för att eleverna ska kunna få inflytande, likaså vad de anser kan hindra eleverna från att ha inflytande. Vi samtalar också med eleverna kring om lärarna ger dem möjlighet till inflytande, vad de själva gör för att få inflytande och vem de vänder sig till då de vill vara med och påverka. Vi är också intresserade av att veta om eleverna fått någon information om deras rätt till inflytande eftersom det anses vara nödvändigt.

5.1 Resultat elever skola K

5.1.1 Undervisningssituation

Då eleverna på skola K får frågan om de får vara med och bestämma i undervisningen är eleverna överens då en svarar ”ja, det mesta” medan en annan elev svarar ”ja, på NO” och en tredje elev svarar ”mmm”. När intervjuaren formulerar frågan på ett annat sätt och istället frågar om lärarna ger eleverna möjlighet till inflytande ger eleverna andra svar. Två elever svarar ”inte alltid”, en annan elev svarar ”vissa lärare” och en tredje elev svarar ”ibland kanske”. På frågan om det bara är i NO som de får vara med och bestämma svarar en elev ”det är väl inte så många” och en annan elev svarar ”jo matten, matten jobbar man ju typ självständigt eller man jobbar med det som man tycker att man ska jobba med”. Eleverna berättar även att de får bestämma i träslöjd och syslöjd. En elev säger ”[...] man får bestämma vad man vill”. Eleverna säger att de får vara med och bestämma i början av ett nytt arbetsområde i matte och NO och att de då får vara med och planera. En elev säger ”han [läraren] lägger ju upp och vi säger hur länge vi vill jobba med det typ som på NO då och sen så bestämmer han typ vi fick rösta eller hur vi skulle jobba med”, en annan elev säger ”vi fick typ rösta”, en tredje elev säger ”göra ett schema” och en fjärde elev säger ”alltså man fick ett papper med vad han eller vad man ville att vi skulle jobba med så fick vi typ om vi skulle ha prov eller föredrag”. Vid frågan om de får bestämma innehållet i undervisningen svarar en elev ”ja” och en annan elev svarar ”ja, det fick vi göra i NO, där fick vi välja vad vi ville kroppen eller vad det var”. När eleverna beskriver om alla lärare på skolan jobbar med elevinflytande likadant säger en elev ”det är olika till person” och en elev säger ”det beror på viken lärare det är”. Eleverna berättar att de inte har inflytande över innehållet i undervisningen i andra ämnen utöver NO och det råder delade meningar i frågan om de skulle

vilja ha det. En elev svarar ”ja”, en annan elev svarar ”lite mer kanske men inte helt” och en tredje elev svarar ”nej”. Följdfrågan blir vad de skulle vilja ha inflytande över och då svarar en elev ”sitta var man vill” och en annan elev ”rast när man vill typ”. Dessa svar kommenteras av två elever som säger ”det skulle ju inte gå så jättebra” och ”det mesta är ju bara vad man ska jobba med som är det viktiga, det är ju inte viktigt var man sitter eller så inte varje lektion”. Detta leder vidare till frågan hur eleverna vill att läraren ska ge dem inflytande och det är endast en elev som svarar på frågan efter en lång tystnad. Eleven säger ”ge oss ett papper med en massa förslag vad vi vill jobba om också kan man ju rösta om det vad man mest vill jobba med eller om eller så kollar man det man näst mest vill jobba med kan man ta det efter då så man vet vad man ska lägga sig in på nästa omgång”. Då frågan upprepas i hopp om fler svar är eleverna tysta och har inget mer att säga. Vid diskussion om inflytandets betydelse lyfter eleverna fram en del negativa aspekter. En elev säger ”det kan bli för kul”, en annan elev svarar ”man bara leker”, en tredje och en fjärde elev svarar ”man får bestämma för mycket kanske” och ”leker varenda lektion”. Detta för samtalet vidare till om det finns en gräns för vad eleverna kan ha inflytande över. Gällande denna fråga är eleverna överens då alla svarar ”ja” samtidigt. Då det förs en diskussion kring vad de inte kan vara med och bestämma över svarar en elev ”vad man ska göra på lektionerna typ”, en annan elev säger ”det är läraren som bestämmer vad man ska göra [...] ja mycket”, en tredje elev svarar ”man kan ju komma med förslag men det är ändå läraren som bestämmer” och en fjärde elev säger ”alltså det är ju lite svårt att säga att bara alltså jag vill jobba med det här nu för man vet ju inte riktigt vad man ska”.

5.1.2 Betydelse

Då eleverna inledningsvis får frågan vad elevinflytande innebär svarar dem att de inte vet. Intervjuaren redogör därför för vår definition. Senare får eleverna frågan vad de tänker på då de hör ordet elevinflytande och då svarar en elev ”att man får vara med och bestämma om undervisningen hur den ska vara” och en annan elev svarar ”att man får hjälpa till”. Första citatet är en upprepning av vad som sades av intervjuaren som definition av elevinflytande. På frågan om det är viktigt med elevinflytande är alla eleverna överens om att det är viktigt. På följdfrågan varför det är viktigt säger en elev ”annars kanske bara vissa sitter och tycker att det är jättetråkigt och inte gör någonting”, en annan elev svarar ”för att alla ska ha det bra”, en tredje elev svarar ”annars kanske det blir lite långtråkigt när läraren bara står och pratar” och en fjärde elev svarar ”och man tycker det är tråkigt”. Vid frågan om det finns något negativt med elevinflytande svarar en elev att ”det kan bli för kul” och en annan elev säger att ”man

bara leker”. Något annat som en av eleverna lyfter fram som negativt är att ”man får bestämma för mycket kanske”.

5.1.3 Förutsättningar/hinder

Då intervjuaren och eleverna samtalar om vad som krävs för att de ska kunna ha inflytande svarar en elev ”ja om vi gör vad lärarna säger så kanske de tycker att vi förtjänar det” och en elev säger ”så om vi sköter oss”. Förutom att eleverna nämner sig själva som en förutsättning för inflytande säger en elev också att ”om det är något vettigt typ a nästa termin vill jag jobba med att vi ska leka” och en annan elev svarar ”nej det måste vara något seriöst [förslagen till läraren]”. Då intervjuaren frågar om lärarna ger eleverna möjlighet till inflytande svarar två elever ”inte alltid”, en annan elev svarar ”vissa lärare” och en tredje elev svarar ”ibland kanske”. Eleverna säger att det som kan ses som hinder för deras inflytande är lärarna och dem själva. Lärarna på så vis att ”om lärarna är tjuriga”. Då eleverna får frågan om det är lärarna som det hänger på svarar en elev ”mm det mesta i alla fall det är de som har mest kontroll vad man ska jobba med”. På frågan om det är lärarnas ansvar att ge eleverna inflytande svarar alla eleverna ”ja” i kör. Vid diskussionen om vilken sorts lärare som ger dem inflytande svarar en elev ”snälla”, en annan elev svarar ”bra lärare” och en tredje elev svarar ”sådana lärare som tycker om en typ eller som klassen inte är så elak mot”. Eleverna kan vara hinder på så vis ”om vi inte uppför oss bra eller så uppför oss dåligt”. Då eleverna får frågan om de själva har något ansvar att se till att de får vara med och bestämma svarar en elev ”alltså det är ju lite svårt att säga att bara alltså jag vill jobba med det här nu för man vet ju inte riktigt vad man ska”. Då intervjuaren frågar eleverna om de någon gång sagt till att de vill vara med och bestämma svarar de ”ja” och på följdfrågan vem de vänder sig till svarar alla i kör ”läraren”. Detta leder intervjuaren vidare till frågan vad som händer då eleverna vänder sig till läraren och på detta svarar en elev ”antingen så säger hon eller han [läraren] då ja att vi kan göra det direkt eller säger hon att vi först ja vi får se eller vi får tänka på det”, en annan elev svarar ”antingen så blir det eller så blir det inget” och en tredje elev säger ”blir det inget”. På frågan vad eleverna gör då det inte blir något svarar en elev ”skiter i det”, en annan elev säger ”det finns väl inget mer att göra” och en tredje elev svarar ”tjurar”. Då intervjuaren ställer frågan om eleverna fått någon information om att de har rätt till att vara med och bestämma svarar eleverna ”nej” i kör. Intervjuaren frågar då om de vet vad som står i kursplan, läroplan och skollag och då svarar en elev ”vi har väl gått igenom det men det var ju ett tag sen” och en annan elev säger ”men man kommer inte ihåg allt”.

5.2 Resultat lärare skola K

5.2.1 Undervisningssituation

Då läraren på skola K får frågan om hur hon ger eleverna inflytande och vad eleverna har för inflytande i hennes undervisning säger hon:

Jag kan ju inte säga att de har speciellt mycket att säga till om [...] de har ju inte i princip har de mycket mycket lite inflytande över stoffet, över vad vi läser. Det kan jag säga att det händer möjligtvis någon gång under högstadietiden. Om de har inflytande så är det [...] hur ska vi göra det här, vill ni ha grupparbete vad vill ni ha för typ av ja kanske då prov eller ska vi ha inlämningsuppgift. Där kan man ju ha en del att säga till om. Det är klart att i sjuan så är det ju, det blir ju lite mer i nian är det ju mer sådana uppgifter mer öppna uppgifter där man väljer själv. Vill jag göra de här uppgifterna, det här måste alla göra men, sen kan man välja fritt. Vill jag göra detta fördjupa mig sig lite andra saker kanske något eget arbete eller sådär men.

Intervjuaren uppfattade detta svar som att läraren väljer ut vissa färdiga teman som eleverna sedan får välja mellan och frågar därför om detta är rätt uppfattat och då fortsätter läraren:

Ja, det kan ju till exempel att de ska skriva ett arbete, och klart då är det ju ett stort tema sen vad de väljer där inom kan man ju råda de [...] sen får de välja fritt [...] För det är ju ett oerhört jobb om de ska skriva en uppsats, det kan man ju verkligen inte släppa fritt utan där måste man vara styrd som attans...[...] Det är klart det tar man ju redan kanske i sjuan, vad är det för typ lektioner, Vill man ha mycket genomgångar på tavlan, vill man jobba själv och de kan ju fråga rätt mycket, kan vi inte få sådana där uppgifter ja och då gör jag sådana uppgifter och en del kan vi inte ha sådana här det kan ju va varsomhelst det kan ju vara ett korsord på det eller vadsomhelst. Men det är ju ingenting över stoffet utan det är ju mer det andra annars så är det ju styrt, det är ju styrt. [...] Stoffet och så det kan jag tycka att de inte ska ha så mycket inflytande över för att de inte vet.

På frågan om vad hon skulle vilja att eleverna har inflytande över svarar hon:

Man skulle ju vilja om man hade drömelever då, drömskola, drömscenarier och hur mycket tid som helst, så hade man velat ha en skock ungar som kommer: oh vad jag vill lära mig oh vad roligt, och så hade man förstått alla målen och sen så hade man ju jobbat [...] efter dem hela tiden och varit medveten på vad är det jag behöver träna på. Vad är det jag kan lägga lite mindre tid på och att man hade haft en fungerande IUP till exempel. Till exempel en ja en IUP tid i veckan kanske två tre timmar i veckan, ta bort sådana här grejer som elevens val och sådant. Lägg det på att här jobbar jag med min IUP och få det till ett levande dokument. [...] Sen skulle man kunna, visst skulle man kunna göra [...] mycket.

I citat nedan som besvarar frågan om vad läraren tänker på då hon hör ordet elevinflytande kan vi se att hon också där tar upp en önskan om hur hon skulle vilja att det såg ut:

[...] inflytande över sitt eget lärande skulle jag ju vilja säga, det är ju [...] önskvärt.

På frågan om läraren tror att eleverna klarar av att ta ansvar svarar hon:

Ja, fast jag tror inte alla kan ta lika mycket.

Då intervjuaren och läraren pratar om vilken betydelse elevinflytande har för eleverna tar läraren också upp ansvarsproblematiken då hon säger:

[...] Det är en viss lathet det är klart att de är smidigt att låta mig bestämma, för att man fränsäger sig ju också ansvar att, för att det är ju lättare att skjuta över om man inte lyckas på att det kan ju vara xx [lärarens namn] fel då. Har jag fått vara med i hela processen o jag har varit väldigt medveten och så, så kan jag ju inte alls lägga över det ansvaret på andra människor så tror jag viss lathet du bestäm du det blir bäst så.

På frågan om alla på hela skolan arbetar med elevinflytande på samma sätt svarar läraren:

Jag tror att slöjden har mycket elevinflytande, jag tror att det skiljer jättemycket bland ämnena och jag tror att de praktiska estetiska ämnena är mycket duktigare på det, mycket duktigare. Fast det var intressant för jag hörde på något att eleverna tyckte att hemkunskapen var där man hade minst att säga till om. Då blir jag förvånad för det känns som om där kan man väl baka lite och så. [...] Både trä metall och textilslöjd tror jag är duktiga. Idrotten tror jag att i ökad grad så att hålla i egna lektioner sådär.

5.2.2 Betydelse

På frågan vad läraren på skola K tänker på då hon hör ordet elevinflytande svarar hon:

[...] Framförallt tänker jag ju på att eleverna ska vara medvetna om målen och ha mer inflytande över hur kan jag nå dem målen alltså hur lär jag mig på bästa sätt. Jag tänker inte så mycket att dem ska vara med och styra i stoffet, däremot tänker jag att de kan vara med och styra i hur ska jag visa mina kunskaper alltså hur ska jag examinera, att där kan de ha mer inflytande men inte just i stoffet. Men inflytande över sitt eget lärande skulle jag ju vilja säga, det är ju [...] önskvärt och sen tror jag ju också att elevinflytande är det är ju en process det är ingenting du kan slänga in i år sju och förvänta sig att nu ska vi ändra allting utan det är en process från de börjar skolan tror jag.

Läraren säger att elevinflytande är viktigt. Nedan följer ett citat där hon beskriver detta mer utförligt:

Ja, det är klart att det är viktigt [...] Framförallt över att det borde väl fungera så att känner man att man har inflytande över någonting så är det klart att det finns mer ett driv att lära sig. Men jag tror ju att det viktigaste är att få dem oerhört medvetna om målen [kursplanen] och vad är det jag faktiskt ska lära mig här när jag går ut nian. För att det är ju inte så mycket att orda om det, utan det är de här målen du ska kunna och that`s it.

Då det under intervjun pratas om huruvida läraren tror att elevinflytande har någon betydelse för eleverna säger läraren följande:

Jag tror att de eleverna som jag har nu [...] jag tror inte att det har jättestor betydelse, men däremot om det hade kommit upp elever som är vana vid det för att de har gått i en skola där de hela tiden har liksom varit medvetna om, varit inne i det här fått vara med hela vägen ut, [elevinflytande] så tror jag att det skulle vara oerhört alltså det skulle vara förödande att ta bort den möjligheten för dem, alltså de skulle nog göra uppror och revolt. Men för mina elever som inte har varit inne så mycket i något annat tror jag kanske att det gör varken till eller från, [...] men det är ju lite det där att de inte har sett så mycket, de har ju inte sett så mycket annat.

På frågan om läraren tror att eleverna vill ha inflytande svarar hon:

[...] Jag tror inte att alla vill, för att alla vill inte gå i skolan och då har jag svårt att se att de varför skulle vilja liksom det då. Jag tror inte att man löser att de eleverna som är ovilliga att liksom gå i skolan och jag tror inte man skulle kunna få över alla dem på rätt linjer bara för att de får ta ett ansvar [...].

5.2.3 Förutsättningar/hinder

Läraren säger att tid, ämnesövergripande arbete, schema och den fysiska miljön är vad som krävs för att eleverna ska kunna få inflytande:

Tid, att man får sitta ner ämnen först och sen ämnesövergripande också för att det känns som att det ligger mycket i det här att man skulle kunna jobba lite ämnesövergripande. [...] Att verkligen vara inne på målen, vad är det som vi behöver göra hur mycket kan vi skala bort [...] Visst hade det underlättat om man hade haft en skola med mycket grupprum och sådana här grejer att man kan ha lite mindre grupper kanske lättare att se alla och att man kanske jobba med olika saker. Organisatoriskt så [...] ha någon kanske typ av fördjupning lite ändring på schemat till exempel ha en IUP tid [...] Slå sönder schemat, arbetslaget... [...] om man skulle se ämnesövergripande som ett sätt att ge mer elevinflytande så funkar ju inte den organisationen som vi har här [...] Man behöver ju inte jobba ämnesövergripande för att man ska ha elevinflytande, men visst känns det som att de är mycket tid för att få eleverna att förstå vad det är som de förväntas kunna när de slutar skolan. Ibland känns det som ett enormt jobb [...]

Läraren lyfter även fram läroplanen, organisationen och hennes egen roll som andra förutsättningar som krävs för att eleverna ska kunna få inflytande:

[...] Jag tror att man måste släppa på det för att det är ju klart att man är rädd för de oh gud vi kommer inte hinna gör det, men å andra sidan så gör vi så himla mycket som inte står i läroplanen. Alltså vi skulle kunna stryka så mycket antagligen, men det är klart att ägna tre lektioner åt typ ett mål det känns ju oerhört stressande. [...] Så det stressar ju en att man känner att det är någonting som tar tid [...] Man ser väl kanske lite att organisationen att det [...] måste vara något som vi gör tillsammans för att man kanske inte orkar att bara dra det bara själv. Utan att ska man föra in det här och de är så här gamla då kanske det inte räcker med att bara är jag utan att det måste komma från många

håll eller så säger man så bara för att då kan jag, jaja blir en ursäkt för att jag inte behöver göra så mycket då, för att ingen annan gör det då. Vad spelar mitt lilla för roll [...] de starka klarar sig alltid, men de svaga hur kommer de fram till att de lär sig bäst det känns ju som att det blir lite friare undervisningsform och inte så styrt och när man tar bort det styret, så faller ju oftast de svaga, det är ju de som har svårt.

Då det under intervjun pratas om hinder nämner läraren lathet och att elevinflytande inte är av högsta prioritet:

Jag tror inte att det finns så mycket svårigheter utan att man är lat. Det är ingen som har sagt till mig xx [lärarens namn] du blir av med ditt jobb om du inte ändrar din undervisning och då låt gå. Smidigt, att man känner att det har ju inte högsta prioritet på min lista, det kanske finns andra saker som jag prioriterar lite högre. Jag tror det är ju alltså man kan nog inte skylla på så många andra utan det är ju framförallt jag. Hade jag haft ett mer driv att jag verkligen hade sett det som en av de viktigaste grejerna i skolan så är det klart att jag hade tänkt mer på det.

Vid frågan om läraren har informerat eleverna om att de har rätt till inflytande svarar hon:

Nej, det kan jag inte säga att jag har gjort. Nej, man är duktig på kursplanen men man är dålig på läroplanen, eller jag får ju uttala för mig själv då. Men nej, det kan jag inte säga att jag har gjort eller gör rättare sagt.

5.3 Resultat elever skola F

5.3.1 Undervisningssituation

Då eleverna på skola F får frågan om de får vara med och bestämma något i undervisningen svarar en elev ”nej”, två elever svarar ”ja”, en fjärde och en femte elev säger ”jo mycket i svenskan [och so]” och ”mest i svenskan [och so]”. Då eleverna redogör för vad de får bestämma över i undervisningen och när de får bestämma säger en elev ”innan varje arbetsområde får vi då bestämma namn på arbetsområdet [...] vi får hjälpas åt att komma på förslag och så”, en annan elev svarar ”nä men alltså grupper och hur vi vill arbeta om vi vill arbeta i par i grupp eller enskilt alltså sådana saker får vi också bestämma”, en tredje elev säger ”och prov och sådant” och en fjärde elev svarar ”vilka vi vill jobba med och så”. På följdfrågan om det är i fler ämnen som eleverna har inflytande svarar två elever ”ibland”, en tredje elev svarar ”nej”, en fjärde och en femte elev säger ”mest med xx [lärare, sv/so]” och ”xx [lärare, sv/so] gör alltid så”. Däremot är det en elev som säger ”så får vi bestämma [...] med andra lärare också”. En elev säger ”ja de [lärarna] bestämmer ganska mycket så men”, en annan elev påpekar ”för mycket”, en tredje elev säger ”men när dom väl ger oss chansen så tycker jag nog att vi får vara med ändå” och en fjärde elev säger ”mm men det beror på vilka ämnen”. Vid diskussion om vad eleverna vill ha inflytande över svarar en elev ”ja, jag vet inte”, en annan elev säger ”tider” och en tredje elev säger ”ja, alltså om vi börjar fem minuter

tidigare så kan vi ju sluta fem minuter tidigare alltså sådana saker”. Eleverna säger i kör att de får bestämma över tider hos xx [lärare, sv/so]. Eleverna vill även ha inflytande över var och hur de ska ha gymna, över sådant som rör maten, friluftsdagar och en elev säger ”ibland hur lektionen ska läggas upp och så”. Då eleverna får frågan om de tycker att de har tillräckligt med inflytande svarar majoriteten ”nej” samtidigt utom en elev som säger ”jo, det tycker jag”. En elev säger ”det är för många lärare som inte vill det och sen är det många lärare som man också får det för” och en annan elev säger ”ju större [ansvar] vi visar ju större får vi ta”. Dock uttrycker eleverna att de vill ha en blandning mellan att lärarna bestämmer och att de själva bestämmer. En elev säger ”ja ibland är det bra lärarna också ibland det är bra med så lite olika”, en annan elev säger ”ibland blir det oftast rörigt när man själv får bestämma allt” och en tredje elev säger ”ibland så bestämmer läraren och det är bra för att man ska ju kunna jobba med alla”. Då det samtals om eleverna kan vara med och bestämma över allt svarar eleverna nej samtidigt. En elev säger ”då skulle vi inte lära oss riktigt”, en annan elev säger ”vi kan ju inte välja så att vi vill jobba med Brasilien nu” och en tredje elev säger ”vi måste lära oss på rätt sätt alltså om det finns någon speciell plan eller så måste man följa den”.

5.3.2 Betydelse

Vid frågan vad eleverna tänker på då de hör ordet elevinflytande får intervjuaren blandade svar. En elev säger ”bra inflytande på lärarna, att ha bra attityd” och att ”prestera bra”, en andra elev säger ”själv så tycker jag nog hur en bra eller dålig skola då kan vara”, en tredje elev svarar ”vad vi elever får vara med och bestämma”, en fjärde elev säger ”hur mycket vi får bestämma” en femte och en sjätte elev säger ”när jag hör det, så tycker jag att det låter som när man kommer, när elever kommer till en ny skola och så” och ”jag har aldrig hört det”. Då eleverna senare får frågan om elevinflytande är viktigt svarar de enstämmigt ”ja”, och dessutom tillägger två elever ”absolut” och ”men det är viktigt”. På frågan om varför det är viktigt med elevinflytande svarar en elev ”ja, för att vi ska kunna trivas”, en annan elev svarar ”det blir inte bara trist i skolan”, en tredje elev säger ”för att vi ska få en chans och bestämma alltså får vara med och bestämma”, en fjärde elev säger ”amen då känner vi att vi får lägga in de grejerna vi också tycker”, en femte elev säger ”vi blir delaktiga och vi får som vi vill” och en sjätte elev säger ”det är roligare att jobba”. Då intervjuaren ställer frågan om eleverna tycker det är bra när de får vara med och bestämma svarar eleverna ”ja” sedan lägger en elev till ”ja ibland är det bra lärarna också ibland det är bra med så lite olika”, en annan elev svarar ”ibland, det blir oftast rörigt när man själv får bestämma allt” och slutligen säger en tredje elev ”men det är alltså olika typ ibland så bestämmer läraren och det är bra för att

man ska ju kunna jobba med alla”. Dessutom lyfter en elev fram ytterligare en negativ aspekt med inflytande, ”sen kan man ju inte bestämma allt heller för då skulle, då skulle vi inte lära oss riktigt”. Detta gör eleverna utan att intervjuaren behöver ta upp frågan.

5.3.3 Förutsättningar/hinder

Då intervjuaren frågar eleverna på skola F om vad som krävs för att de ska kunna ha inflytande svarar en elev ”att vi visar att vi klarar av det”, en annan elev säger ”att det inte blir bråk och så”, en tredje elev säger ”inte mycket prat och tjafs och ja”, en fjärde elev och en femte elev svarar ”att vi visar att vi i grupper kan jobba med alla [...]” och ”ju större [ansvar] vi visar ju större får vi ta”. För att få reda på vad eleverna anser hindra dem från inflytande ställer vi frågan vad det är som gör att de inte får lov att vara med och bestämma. Eleverna tar upp både lärarna och sig själva som hindrande faktorer. De säger att lärarna är hinder på så vis att ”de [lärarna] kanske inte litar på oss” och att ”lärarna ska visa vem som bestämmer alltså så”. Eleverna säger att de själva hindrar sitt inflytande ”om vi inte skött oss så bra när vi fått bestämma”, en annan elev säger ”om vi pratar mycket och sådant” och en tredje elev säger ”det beror på hur mycket man har presterat på lektionerna och hur man uppför sig och så”.

Då intervjuaren frågar eleverna om läraren har någon roll om de får vara med och bestämma eller inte svarar eleverna ”ja” samtidigt. En elev säger ”alltså lärarna har koll på och ser vad vi klarar av” och en annan elev säger ”så hur mycket ansvar vi själva kan ta när vi ska planera och när vi ska arbeta själva och så”. På frågan om eleverna någon gång har gjort något för att få inflytande svarar en elev ”vi säger ju till” och en annan elev svarar ”[...] man kanske säger så kan vi också få bestämma lite mer”. En elev hävdar att läraren då svarar nej. Samma elev säger sedan ”ja, varje gång vi frågar om vi får tugga tuggummi på skolan så säger de alltid nej”. På frågan vem eleverna vänder sig till då de vill påverka någonting svarar en elev ”lagledarna”, en annan elev säger ”kompisar” och en tredje elev säger ”favoritläraren”. Då intervjuaren och eleverna samtalar om de har fått någon information om elevinflytande svarar en elev ”nej”, en annan elev svarar ”nah”, en tredje elev säger ”kanske någon gång”, en fjärde elev säger ”lite på svenskan” och en femte elev säger ”ja”. Dock säger eleverna att de inte kommer ihåg vad de fick för information. Dessa svar leder vidare till frågan om någon berättat vad inflytande betyder och då svarar en elev ”nej” och en annan elev säger ”jo”.

5.4 Resultat lärare skola F

5.4.1 Undervisningssituation

Då läraren på skola F får frågan vad hon tycker att eleverna får vara med och bestämma över i hennes undervisning säger hon:

Jag tycker att de har inflytande över sitt arbetssätt, att de får välja hur de vill arbeta för att nå vissa mål. De har inflytande över redovisningssätt alltså hur de vill redovisa hur de, det de har lärt sig. Jag tycker att [...] jag försöker vara så allmänt flexibel och lyssna av, alltså ja men vi ska redovisa den och den fredagen men då har vi redan två prov, ja men då tar vi den dagen istället, alltså att hela tiden föra en dialog det är viktigt tror jag.

På frågan om det finns några gränser för vad eleverna kan ha inflytande över kan vi se att läraren talar om att det är kursplanen som styr innehållet i undervisningen:

Ja, begränsningarna finns ju i våra styrdokument. Man kan ju inte, om jag undervisar mina elever i svenska till exempel så är det ju målen i kursplanen för svenska som styr innehållet i undervisningen och där kan vi ju inte hitta på annat innehåll bara för att eleverna vill göra andra grejer. Utan vi måste hålla oss till de styrdokument och lagar och regler som finns. Jag tänker ju så klart på att eleverna ska vara med och ha inflytande över sin undervisning.

Läraren på skola F uttrycker också en vision på frågan om vad hon skulle vilja att eleverna har inflytande över då hon säger:

Ja alltså allting kan ju bli bättre hela tiden och en vision som jag har till exempel för våra nior det är ju att dem på något sätt ska få kunna ha så mycket inflytande över sin undervisning och ta så mycket ansvar för sin egen undervisning att de liksom ska kunna inventera sina kunskaper själva. Att de ska kunna titta på kursplanerna och säga att, ja men det här kan jag och det här kan jag inte. Så att där kan man säga att där önskar jag att de hade haft större inflytande över men där önskar jag också att de hade kunnat haft större ansvar och det är också något man måste jobba aktivt med så klart. [...] Inflytande och ansvar går ju ofta hand i hand.

Läraren tror absolut att eleverna klarar av att ha inflytande, vilket vi kan se i citatet nedan:

Absolut, på alla sätt, nä men jag tror absolut att, jag tycker det är åldersdiskriminerande att tänka något annat jag tror absolut att de är kapabla till att ha inflytande över sin undervisning. Däremot inte sagt att de klarar det av sig själva utan man måste lära dem hur demokratin funkar och hur man för diskussioner kring saker och ting och där har ju vi som lärare så klart ett viktigt uppdrag, men om vi lägger ner kraft och energi på det så tror jag absolut att de klarar det.

Då läraren får frågan om alla på hela skolan arbetar med elevinflytande på samma sätt svarar hon:

Nä men som jag sa innan, alltså nackdelen med att jobba på det här sättet, som kanske vissa personer tycker, det är ju att det är ganska tidskrävande så att du måste hela tiden föra den här dialogen med eleverna och vissa lärare tycker sig inte ha tid med det, utan de kör pärmen liksom.

5.4.2 Betydelse

På frågan om vad läraren på skola F tänker på då hon hör ordet elevinflytande svarar hon:

Jag tänker ju så klart på att eleverna ska vara med och ha inflytande över sin undervisning. [...] och inte bara att de ska sitta i ett elevråd och bestämma vad de vill ha för färg på väggarna, utan att de ska få vara med och planera sin undervisning.

Följdfrågan är om hon tycker att det är viktigt att eleverna får ha inflytande och i så fall på vilket sätt det är viktigt. På detta svarar hon:

Ja, absolut, eller det är ju det är inte bara viktigt det är ju en förutsättning för att undervisningen ska fungera. [...] Enligt läroplanen tycker jag.

Läraren tror att elevinflytande är av stor betydelse för eleverna, vilket vi kan se i citatet nedan:

Jag tror att det har väldigt stor betydelse för att det är väl ganska så självklart att man blir mer motiverad till att arbeta om man får vara med och ha inflytande och man får vara med och bestämma och att folk tycker att det är viktigt vad man tycker och tänker. Det är ju samma så klart för dem som det är för oss.

Eftersom vi frågar eleverna om de vill ha inflytande tycker vi även att det är väsentligt att fråga lärarna om de tror att eleverna vill ha inflytande. På detta svarar läraren på skola F följande:

Ja, det tror jag absolut, men man måste lära dem det, det kommer inte automatiskt. Man måste lära dem att de vill det [...] Man måste lära dem hur det fungerar innan de kan ta ställning till det helt enkelt.

5.4.3 Förutsättningar/hinder

Läraren säger att det som krävs för att eleverna ska kunna få inflytande är att läraren är genuint intresserad och inte tar på sig en bestämmande roll:

Det krävs att jag som lärare är genuint intresserad av vad eleverna tycker [...] att inte att jag skenbryr mig [...] utan att jag, ja att jag är genuint intresserad av deras åsikter och att

jag är flexibel och inte har prestige i att någon slags jag som bestämmer roll för att jag är lärare, utan att för att jag måste hela tiden sända ut signalerna för att det här ska fungera så bra som möjligt så måste vi arbeta ihop och jag arbetar liksom inte emot dem på något sätt, utan jag, visst jag är deras ledare men jag jobbar tillsammans med dem.

På frågan om vad det kan finnas för hinder med elevinflytande tar läraren upp tidsfaktorn:

Hinder och hinder, alltså det beror ju lite grand på hur man ser det som lärare. Om du ska arbeta aktivt med elevinflytande så kan du inte ha din pärm där du har dina uppgifter som du kör år efter år, utan du måste hela tiden revidera allting i din undervisning, eftersom eleverna ska faktiskt få vara med och bestämma och då, alltså, det kräver ju mer tid helt enkelt.[...] Sen å andra sidan, jag tycker absolut att det är värt det, för det blir otroligt mycket roligare att undervisa.

Vid frågan om läraren tror att eleverna vet att de ska få ha inflytande svarar hon:

Det beror ju på hur man som lärare arbetar med det. Att man kan ju, det beror ju på hur aktiv man är. Man måste ju hela tiden föra diskussionen som lärare och berätta för dem att nu har ni inflytande här och nu vill jag veta på riktigt vad ni tycker och tänker om detta. Så att man måste ju hela tiden, ja, uppdatera dem i det på något sätt.

6 Analys och diskussion

Här följer en analys och diskussion då vi besvarar våra forskningsfrågor med utgångspunkt från resultat, tidigare forskning och teoretiska utgångspunkter. Vi är medvetna om att det förekommer en del upprepningar vad det gäller tidigare forskning och teoretiska utgångspunkter. Vi anser att detta är nödvändigt då det på skolorna ibland framkommer samma resultat och på grund av det, är det relevant att föra samma analysering och diskussion.

6.1 Hur upplever eleverna situationen med elevinflytande på skola K?

6.1.1 Undervisningssituation

Eleverna på skola K tycker att de får vara med och bestämma i undervisningen. Dock kan vi se att den undervisning eleverna syftar på i denna fråga är framför allt NO men också matte, trä- och syslöjd. Detta på grund av att eleverna hänvisar till hur de gör i NO i många av intervjufrågorna. Eleverna beskriver att de inför ett nytt arbetsområde, både i NO och matte, får vara med och planera. Vi uppfattar det som att läraren i NO lägger upp ramarna för arbetsområdet och att de sedan får rösta om hur länge de ska arbeta med området och hur de ska arbeta och redovisa. Enligt eleverna får de också välja innehåll i NO-undervisningen. I matten beskriver eleverna att de får arbeta självständigt med vad de tycker att de ska jobba med. I trä- och syslöjd säger eleverna att de får arbeta med vad de vill.

Forsberg tar upp att elevers inflytande sträcker sig så långt att de får vara med och bestämma inom vissa ramar som lärarna satt upp (Forsberg, 2000:61). Även i vår rapport, där vi uppfattar det som att eleverna har mest inflytande i NO, sker inflytandet just inom ramar som läraren satt upp. Vi anser att vissa ramar är nödvändiga till exempel vad det gäller undervisningens innehåll eftersom läraren måste förhålla sig till kursplanen. Här menar dock Freire att det är viktigt att föra en dialog med eleverna så att det inte blir så att eleverna får anpassa sig till det läraren väljer utifrån kursplanen. Läraren ska inte endast vara den som undervisar utan ska med hjälp av dialog från eleverna undervisas. Eleverna ska i sin tur genom dialog med läraren undervisa och samtidigt undervisas själva. (Freire, 1972:72). Elever måste dessutom själva vara aktiva i sin strävan mot målen de ska uppnå. Detta för att de ska kunna inse att de har nytta av det de lär sig. (Dewey, 1999:175-176).

Vi kan inte säga om eleverna på skola K har tillräckligt med inflytande eller ej i de ämnen som eleverna upplever att de har inflytande i. Detta eftersom det inte finns några riktlinjer för i vilken utsträckning inflytandet ska ske. Elevinflytande är ett tvetydigt begrepp och det beskrivs inte någonstans exakt vad eleverna ska ha inflytande över och om det gäller varje enskild individ eller eleverna som grupp (Tham, 1998:6). Däremot upplever vi det som att det finns brister i elevernas inflytande i de övriga ämnena, eftersom eleverna inte tar upp dessa då vi frågar vad de får vara med och bestämma om. Dessutom svarar eleverna ”ibland kanske” och ”inte alltid” på frågan om de ges möjlighet till inflytande av alla lärare. I Skolverkets skolbilsundersökning framkommer det att elevers inflytande har ökat sedan år 1993 men att det fortfarande är en brist (2007:299:61). Elever får inte vara med och påverka i den utsträckning som de vill och är därmed inte nöjda med sitt inflytande (Skolverket, 2007:299:61). Detta kan vi alltså även se stämmer in på skola K, eftersom eleverna inte får vara med och påverka så mycket som de vill. Eleverna berättar att de vill ha inflytande, till exempel vad det gäller raster och var de ska sitta på lektionerna. I Skolverkets undersökning framkommer det att elever vill kunna påverka sin undervisningssituation (1995:74:64-67). Eleverna på skola K säger att de också vill vara med och påverka sin undervisningssituation genom att komma med förslag till läraren, bestämma vem de ska sitta med på lektionerna och när de ska ha rast. Vad det gäller frågan om de vill vara med och bestämma över undervisningens innehåll råder det delade meningar. Det intressanta med detta tycker vi är att då vi ställer en öppen fråga om vad eleverna skulle vilja påverka och de har chans att ta upp vad som helst, så nämner de endast ett par saker och då sådant som vi finner relativt oväsentliga. Naturligtvis är detta av betydelse för eleverna men vi trodde att de skulle lyfta fram saker som rör undervisningen i form av arbetssätt, innehåll och läxor. Vi anser att anledningen till att eleverna inte tar upp dessa delar kan bero på två saker. Antingen beror det på att de är nöjda eller beror det på att de inte tycker och vet att de får vara med och bestämma inom detta område. I Skolverkets undersökning har man konstaterat att det elever vill påverka är också sådant som de får påverka (2007:299:61). Detta anser vi dock inte är applicerbart på skola K eftersom eleverna upplever att det är läraren som bestämmer vad som ska göras på lektionerna och att de inte kan påverka innehållet i undervisningen eftersom de inte vet vad de ska jobba med. Att eleverna säger att de inte kan påverka undervisningens innehåll finner vi intressant då eleverna tar upp att de är med och påverkar innehållet i NO. Därför borde eleverna, enligt oss, vara medvetna om att de kan påverka innehållet till en viss del. När vi frågade eleverna om hur de vill att lärarna ger dem inflytande är det bara en elev som kommer med förslag. Detta tycker vi tyder på att eleverna antingen är för lite informerade om sina

rättigheter eller är eleverna nöjda. Vi anser dock att eleverna på skola K påverkar arbetssätt och innehåll, i alla fall i matte och NO. Detta stämmer överens med resultatet i den undersökning som Skolverket utfört där det framkom att elever kan påverka arbetssätt och innehåll (2007:299:61). Dock kan vi inte se i vilken utsträckning eleverna i skolverkets undersökning har inflytande över arbetssätt och innehåll.

Vi tolkar det som att eleverna menar att det finns vissa gränser för vad de kan ha inflytande över. Givetvis finns det gränser för vad eleverna kan vara med och påverka men i läroplanen tas det upp att eleverna tillsammans med läraren ska bestämma innehåll och arbetssätt. Detta tycker vi tyder på att eleverna har bristande kunskaper om vad de har för rättigheter vad det gäller deras inflytande.

6.1.2 Betydelse

Vi upplever det som att eleverna på skola K inte riktigt har kunskap om vad elevinflytande innebär. Detta dels på grund av att eleverna svarar att de inte vet vad elevinflytande betyder och dels för att eleverna uppger vår definition av elevinflytande på frågan vad de tänker på när de hör ordet. Eleverna på skola K pratar endast om betydelsen av elevinflytande i form av något som är positivt eller negativt. De gör inga kopplingar till vilken betydelse elevinflytande kan ha för deras inläring och utveckling. Vi tycker att det är anmärkningsvärt att inte någon av eleverna poängterar att det är en rättighet att få vara med och påverka. Detta för att det är deras utbildning och som elever borde vara intresserade av att vara med och påverka till det bättre. Dessutom spenderar de den mesta av sin tid i skolan. Vi tolkar det som att eleverna tycker att det är viktigt och positivt med elevinflytande och detta för att de lyfter fram faktorer som till exempel att alla ska ha det bra och att det inte blir långtråkigt om de får vara med och bestämma. Vi uppfattar eleverna som att de tycker att det är roligare om de får vara med och bestämma. Detta kan bero på att det då är någon som lyssnar på dem och det gör att de känner sig sedda och respekterade vilket SOU lyfter fram som en följd av elevinflytande (1996:22:21). Att eleverna tycker att det är roligare om de får vara med och bestämma i skolan, anser vi i sin tur leder till ökat engagemang. Detta talar Ekman och Holmstrand om som menar att om eleverna får ha inflytande ökar engagemanget och motivationen (1989:22). Författarna tar också upp att delaktighet även leder till att inläring underlättas och att kunskap består längre (Ekman & Holmstrand, 1989:22). Detta är dock inget vi kan se att eleverna ser paralleller till. Därmed inte sagt att eleverna inte tycker att inflytande har betydelse för deras inläring och utveckling. Vi valde att ha öppna

intervjufrågor för att inte styra eleverna i deras svar. Hade vi däremot lett dem in på detta spår så hade svaren förmodligen sett annorlunda ut. Kanske kan elevernas svar tyda på deras bristande kunskaper om elevinflytande och för lite praktisk erfarenhet eller är det så att eleverna faktiskt syftar på att de lär sig bättre när de till exempel säger att det blir roligare. Att vi drar denna koppling mellan roligt och lärande beror på att det i en undersökning av Skolverket har framkommit att då elever får möjlighet att påverka sitt eget lärande tycker de också att det är roligare att studera vilket leder till att de vill lära sig mer (1999:13).

Vi upplever det som att eleverna inte vill ha för mycket inflytande eftersom de tycker att det kan bli för kul och att man får bestämma för mycket. Detta är något som vi finner väldigt intressant eftersom Carlgren och Hörnqvist skriver att allt som görs under begreppet elevinflytande uppfattas som positivt (1999:55-56). Eleverna i vår undersökning framhåller två negativa faktorer som vi dessutom inte har hittat någon tidigare forskning kring.

6.1.3 Förutsättningar/hinder

Eleverna på skola K tar upp en rad olika faktorer som vi uppfattar har betydelse för deras möjligheter till inflytande. De anser att de måste uppföra sig och lyda lärarna så att de förtjänar inflytande. Men de lyfter även fram lärarna då de säger att deras humör spelar in, är lärarna tjuriga menar eleverna att de inte får inflytande. Dessutom hävdar eleverna att det beror på vilken lärare det är om de får inflytande eller inte. De upplever att det är snälla lärare och bra lärare som tycker om klassen och som klassen inte är elak mot som ger dem inflytande. Vi uppfattar det som att eleverna anser att det är läraren som bär det mesta ansvaret för deras möjligheter till inflytande, eftersom de tycker att det är lärarna som har kontroll över vad man ska jobba med. Dessutom uppfattar vi det som att eleverna inte anser att de ska få vara med och bestämma vad de ska göra på lektionerna, eftersom det är läraren som ska bestämma detta. Vi tolkar detta som att eleverna ser på sina lärare som auktoriteter med det yttersta ansvaret för att elevinflytande ska äga rum eftersom de säger att det är läraren som bestämmer vad man ska göra. Detta är också något som skolkommittén tar upp. De menar att lärarna har en viktig roll eftersom det är de som har den ”övergripande makten” och det yttersta ansvaret för att eleverna ska få ha inflytande (SOU, 1996:22:8). Freire håller sig skeptisk till något som han kallar för ”bankundervisning” vilket han menar är den typ av undervisning där läraren har makten och bestämmer allt (1972:80-81). Det är lärarens skyldighet att se till att elevinflytande är en naturlig del i undervisningen (Axén & Näslund,

1994:41-42). Dock menar Freire att läraren i samspel med eleverna måste skapa förutsättningarna för att elevinflytande ska ske (Selberg, 1999:105).

Vi tolkar det som att eleverna upplever att de inte kan påverka vad de ska arbeta med eftersom de inte vet vad de ska lära sig. Dock menar eleverna att de kan komma med förslag till lärarna men att förslagen måste vara seriösa då de syftar på att det ska vara något de lär sig av och har nytta av. Sedan är det läraren som bestämmer vad de ska göra. Selberg menar att en bra kommunikation mellan elever och lärare är en förutsättning för att elevinflytande ska kunna äga rum (1999:47-49). Eleverna säger att de någon gång har sagt till att de vill vara med och bestämma och att de vid dessa tillfällen vänt sig till lärarna. För att eleverna ska gå till sina lärare vid dessa tillfällen krävs det att det finns en bra kommunikation mellan lärare och elever samt att eleverna har förtroende för läraren. (Selberg, 2001:27). Vi upplever att responsen eleverna får vid tillfällena då de vill vara med och påverka skiftar. De gånger då lärarna säger att det inte blir något upplever vi det som att eleverna ger upp. Vi kan inte avgöra om eleverna får tillräcklig respons då de vill vara med och bestämma eftersom elevernas svar inte är så tydliga i denna fråga. Dock skriver Skolverket att det är viktigt att uppmuntra eleverna till delaktighet (1995:72:79). Detta tycker vi är en förutsättning för att eleverna fortsättningsvis ska känna sig motiverade till att ta fler initiativ till delaktighet.

Något som vi finner väldigt intressant är att vid frågan om eleverna har inflytande säger de ”ja” och ”ja, på NO” men på frågan om lärarna ger dem möjlighet till inflytande svarar de ”inte alltid”, ”vissa lärare” och ”ibland kanske”. Vi tycker att det är svårt att veta hur vi ska ställa oss till detta. Men vi tolkar det på följande sätt: Då eleverna får frågan om de får vara med och bestämma tror vi att de svarar ja för att de faktiskt har inflytande eftersom de först syftar på NO och sedan även nämner matte, trä- och syslörd. De svarar alltså på frågan om de får vara med och bestämma men de säger inget om att detta gäller i alla ämnen. Därmed blir svaret ja på frågan. När eleverna däremot får frågan om lärarna ger dem möjlighet till inflytande blir det uppenbart att vi syftar på alla ämnen och därav blir svaren mer tveksamma eftersom att eleverna inte anser att de har inflytande i ämnen utöver NO, matte, trä- och syslörd. Detta är som sagt vår tolkning.

Eleverna har inte fått någon information av skolan om att de ska få vara med och bestämma. Däremot har de fått information om kursplan och läroplan men att det inte är något som sker kontinuerligt och därför kommer eleverna inte ihåg vad som står i dem. Vi kan alltså se en

brist i kommunikationen och vad det gäller informationen som går ut till eleverna angående deras rätt till inflytande. Detta tyder på hur viktigt det är att elever informeras om deras rättigheter och att kommunikationen fungerar mellan elever och lärare. ”Om inflytande och ansvar ska kunna få utvecklas, måste alla få nödvändig information” (Axén & Näslund, 1994:54). Detta förespråkas också i läroplanen. Även Dewey framhåller vikten av dialog och kommunikation mellan lärare och elever. Att vara informerad innebär, enligt Dewey, att ha tillgång till det stoff som behövs för att kunna ta tag i ett problem (1999:234). Vi anser att denna tanke är relevant för vår undersökning då vi tolkar detta som att eleverna behöver vara informerade för att kunna påverka saker som de upplever som problem på skolan. Utan information om att eleverna har rätt till inflytande görs inga initiativ till påverkan tror vi.

6.2 Hur upplever läraren på skola K elevinflytande?

6.2.1 Undervisningssituation

Läraren på skola K säger att om eleverna får ha inflytande är det över arbetssätt och redovisningssätt. Men att de inte har speciellt mycket att säga till om och framförallt inte vad det gäller innehållet i undervisningen, eftersom hon säger att ”eleverna inte vet”. Vi uppfattar det som att läraren menar att eleverna inte vet vad de ska lära sig. Läraren poängterar själv att undervisningen är väldigt styrd. Läraren på skola K betonar väldigt mycket vikten av att eleverna förstår målen i kursplanerna och att de blir medvetna om hur de kan nå dessa. För att detta ska kunna ske är det viktigt att styrdokumentet är skrivna på ett sådant sätt att de är förståeliga även för eleverna (Axén & Näslund, 1994:35). Vikten av att eleverna själva måste vara med i arbetet mot målen är något som Dewey poängterar. Han skriver att eleverna själva måste vara aktiva i sin strävan mot målen de ska uppnå, detta på grund av att de ska kunna inse att de har nytta av det de lär sig. (1999:175-175). Dessutom är det viktigt att eleverna inte behöver anpassa sig efter det läraren väljer utifrån kursplan utan att det förs en dialog mellan lärare och elever (Freire,1972:80-81).

Läraren menar att det är önskvärt att eleverna får inflytande över sitt eget lärande genom att eleverna blir mer medvetna om målen och att de skulle få arbeta mer med sin IUP. Dewey nämner att det är nödvändigt att elever involveras i lärandeprocessen för att kunna påverka sitt eget lärande (Selberg, 2001:45). Läraren påpekar att hon skulle vilja ta bort elevens val och istället lägga den tiden på att arbeta med IUP. Detta finner vi väldigt intressant då vi anser att elevens val är en form av elevinflytande eftersom eleverna fritt kan välja vad de tycker är

intressant. Läraren tror på att eleverna kan ta ansvar men inte att alla kan ta lika mycket. Vi upplever det också som att läraren tror att eleverna inte vill ha ansvar på grund av lathet och för att det är lättare att skjuta över ansvaret på läraren om eleverna inte lyckas. Dock säger Åstrand att det är viktigt att lärare tror på att eleven har förmågan att klara av att ta ansvar. (Selberg, 2001:27). Även Freire tar upp att det är viktigt att läraren tror på att elever vill och kan vara med och påverka sitt eget lärande (Selberg, 1999:48).

Som vi uppfattar det arbetar inte hela skolan med elevinflytande på samma sätt, men de praktiska och estetiska ämnena arbetar mer än de teoretiska ämnena. Läraren säger att hon är förvånad över att det är i hemkunskapen som eleverna har minst att säga till om. Detta resonemang tycker vi är intressant då vi tycker att det borde vara lika svårt eller lätt att låta eleverna ha inflytande oavsett ämne eftersom alla har en kursplan att förhålla sig till.

6.2.2 Betydelse

Då läraren på skola K redogör för vad hon tänker på då hon hör ordet elevinflytande pratar hon om att eleverna ska vara medvetna om målen i kursplanen och hur de kan nå dessa. Hon tänker alltså på elevers inflytande över sitt eget lärande. Läraren tycker att det är viktigt med elevinflytande eftersom hon menar att om eleverna får vara med och påverka får de ett större driv till att lära sig. Forskning visar att då elever får vara med och påverka sitt lärande tycker eleverna det är roligt att studera vilket leder till att de också vill lära sig mer. Dessutom anses elevinflytande vara en nödvändig del för att lära. (Skolverket, 1999:13). Hon menar att elevinflytande har betydelse för eleverna beroende på om de har haft elevinflytande innan eller ej. För de elever som inte har haft eller har inflytande gör det varken till eller från enligt läraren. Medan om man skulle ta bort inflytandet från de eleverna som har haft mycket inflytande tidigare skulle det få förödande konsekvenser. Vi tolkar det som att hon menar att eftersom hennes elever inte har upplevt så mycket elevinflytande så påverkar det inte dem speciellt mycket. Dessutom har läraren svårt att se varför alla elever vill ha inflytande eftersom alla inte vill gå i skolan. Hon menar att man inte skulle få över de elever som inte vill gå i skolan på rätt linje bara för att de får ta ansvar.

6.2.3 Förutsättningar/hinder

Läraren på skola K framhäver bland annat faktorer som tid, grupprum, mindre grupper för att kunna se alla elever och IUP - tid, som viktiga förutsättningar för att eleverna ska kunna ha inflytande. Precis som läraren säger så skriver också Axén och Näslund samt Skolverket om att den fysiska miljön är av betydelse för att elevinflytande ska kunna utvecklas (1994:67-73,

1999:71). Skolverket skriver dessutom att det är viktigt att skolan har lokaler som är anpassade för olika undervisningsformer (1999:71). Vi uppfattar det också som att läraren på skola K känner sig stressad över att inte hinna med allt som står i läroplanen. Det är svårt att hinna med att omsätta allt som står i läroplanen och för lärarna att hinna med att tänka på hur han eller hon ska ge eleverna inflytande i sin undervisning (Danell, 2003:74). Dessutom upplever vi att läraren syftar på att organisationen på skolan tillsammans måste jobba med elevinflytande, eftersom det blir för jobbigt för en lärare att dra runt allt själv. SOU skriver att kommunikationen mellan lärarna är en viktig förutsättning för elevinflytande (1996:22:12). Vi tror också att alla inom skolan måste arbeta med elevinflytande tillsammans. Framförallt tror vi att det är viktigt att direktiven kommer från rektorerna, eftersom det då är ett gemensamt beslut som ska gälla hela skolan. Läraren upplever att det hon gör spelar ingen roll om inte alla andra hänger på. Vi kan förstå att läraren tänker på detta sätt, men trots det tror vi att enskilda lärare måste försöka driva runt det, eftersom det förespråkas i läroplanen. Ser alla enskilda lärare det som att det lilla man gör inte spelar någon roll, så kommer vi ingenstans med elevinflytande. Något annat som läraren lyfter fram som vi tycker är väldigt viktigt är att hon menar att det är de svaga eleverna som får det svårt med elevinflytande eftersom det blir en friare undervisningsform. Danell skriver också att dessa elever har mindre möjlighet att utöva inflytande eftersom läraren styr undervisningen. (Danell, 2003:70). Vi upplever dock det som att läraren inte tycker att det finns några egentliga svårigheter med elevinflytande utan att det handlar om lathet. Vi tolkar det som att läraren inte tycker att hon kan skylla på någon annan än sig själv att hon inte arbetar med elevinflytande. Hon menar att om det hade varit av högsta prioritet hos henne hade hon haft mer driv att arbeta med det och då hade hon tänkt mer på det. Precis som läraren själv säger angående sin roll så skriver Skolkommittén att det är läraren som har det yttersta ansvaret för att elevinflytande ska kunna äga rum (SOU, 1996:22:8). Vi tycker också att lärarna har ett stort ansvar för att eleverna ska ges möjlighet till inflytande, eftersom det är dem som eleverna är i kontakt med dagligen. Dessutom anser vi, nu när vi är mer insatta i begreppet elevinflytande, att elevinflytande bör vara något av det man prioriterar högst då det står i läroplanen samt att det har visat sig ha många positiva effekter för eleverna. Dock kan vi förstå om detta inte är så lätt att genomföra i praktiken, eftersom styrdokumentet är otydliga.

Läraren har inte informerat eleverna om deras rättighet till inflytande. En viktig förutsättning för att elevinflytande ska kunna vara en del av skolans verksamhet är, enligt pedagoger och forskare, att dialog och information fungerar. Dewey skriver att dialogen mellan elever och

lärare måste fungera för att eleverna ska kunna vara delaktiga. (Selberg, 2001:45). Freire menar att kunskap och inläring ska ske genom en jämbördig dialog och inte enbart genom läraren till eleverna. Läraren ska inte bara vara subjekt som förmedlar kunskap och eleven ett objekt som tar emot kunskap, utan kunskapen ska ske genom kommunikation och samspel. (1972:15-81). Även Axén och Näslund tar upp vikten av att eleverna blir informerade för att de ska kunna utveckla inflytande och ansvar (1994:54).

6.3 Vilka likheter/skillnader finns mellan elevernas och lärarens upplevelser av elevinflytande på skola K?

Eleverna på skola K nämner inte hur de upplever inflytandet hos den lärare som vi intervjuat. Vi tolkar detta som att de inte har något inflytande hos denna lärare eftersom vi ställde en öppen fråga angående vilka ämnen de får ha inflytande i och då tas inte den intervjuades ämne upp. Vi uppfattar det som att läraren upplever att hon ger eleverna inflytande genom att de får välja arbetssätt och redovisningssätt. Eleverna däremot nämner inte att de har detta inflytande i hennes ämne. Men eleverna säger att de får ha inflytande i NO. Eleverna har inte mycket att säga till om i hennes undervisning och framförallt inte vad det gäller innehållet för att eleverna inte vet vad de ska lära sig. Därmed tolkar vi det som att läraren menar att hennes undervisning är styrd. Innehållet är något som eleverna anser att de inte kan ha inflytande över vilket stämmer överens med läraren. Däremot säger en elev att hon skulle vilja bestämma över innehållet och en annan att hon skulle vilja bestämma lite mer men inte helt. Vi tolkar det som att eleverna vill vara med och bestämma eftersom de ger förslag på saker som de skulle vilja kunna påverka. Här kan vi se att lärarens svar inte stämmer överens med elevernas, eftersom läraren inte tror att hennes elever vill ha inflytande. Dock är eleverna och läraren överens om att elevinflytande är viktigt. Eleverna för att de tycker att det blir roligare då de får vara med och bestämma och läraren på grund av att hon tror att de får ett större driv till att lära sig om de får vara med och påverka. Eleverna vill inte bestämma för mycket eftersom de då kan bli för kul och för att de inte vet vad de ska lära sig. Dessutom säger en elev att de inte kan vara med och bestämma vad man ska göra på lektionerna eftersom det är läraren som bestämmer. Dock anser en elev att de kan komma med förslag till läraren.

Vi tolkar det som att eleverna och läraren har samma uppfattning om elevinflytandets omfattning på skolan. Eleverna har inflytande i NO, matte, trä- och syslöjd och läraren säger att de praktiska- och estetiskaämnena är mycket duktigare på att ge eleverna inflytande.

Läraren tar bland annat upp praktiska faktorer som tid och grupprum som förutsättningar för att elevinflytande ska kunna äga rum. Dessutom upplever vi det som att hon tycker att det är viktigt att alla på skolan arbetar med elevinflytande tillsammans, eftersom man inte orkar dra allt själv. Däremot säger läraren att anledningen till att hon inte ger eleverna mer inflytande beror inte på någonting annat än henne själv. Eleverna å andra sidan tar upp sig själva och deras uppförande som en förutsättning för att de ska kunna ha inflytande, men läraren har ändå en stor betydelse. Bland annat tar de upp att lärarens humör avgör om de får inflytande eller ej. De säger också att det är läraren som bestämmer och då de har något som de skulle vilja påverka vänder de sig till läraren.

Eleverna visste inte vad elevinflytande innebar innan intervjun och det anser vi tyder på att de inte fått någon information om det. Likaså har läraren inte informerat eleverna om vad de får ha inflytande över. Eleverna upplever dessutom själva att de inte fått någon information om deras rätt till påverkan. Läraren pratar om att inflytande handlar om att eleverna ska vara medvetna om målen och ha inflytande över sitt eget lärande. Här kan vi också se en brist i kommunikationen eftersom detta inte är något eleverna nämner.

6.4 Hur upplever eleverna situationen med elevinflytande på skola F?

6.4.1 Undervisningssituation

Eleverna på skola F har delade meningar vad det gäller deras inflytande. Alla elever utom en tycker att de får vara med och bestämma i undervisningen. En elev säger att ”när de [lärarna] väl ger oss chansen så tycker jag nog att vi får vara med ändå”. Eleverna beskriver att de får vara med och bestämma i svenska/so. Det eleverna får bestämma över är planering av ett nytt arbetsområde, då de hjälps åt att komma med förslag på namn till arbetsområdet. Eleverna får också bestämma hur de vill arbeta, om de ska ha grupparbete eller enskilt arbete och vilken typ av examination de vill ha. Vid grupparbeten får de också bestämma vilka de vill arbeta med. Detta är något som också Skolverkets undersökning visar, elever kan vara med och påverka arbetssätt och innehåll (2007:299:61). Vi anser att eleverna på skola F har inflytande i val av arbetssätt. Dock upplever vi att de inte får vara med och bestämma innehållet, vilket de ska få göra enligt läroplanen (Lpo 94). Eleverna anser inte att de kan vara med och påverka innehållet i undervisningen, eftersom det finns en plan att följa. Vi tycker att det är intressant att eleverna tar upp detta eftersom det visar att de är medvetna om att det finns en kursplan som anger ramarna för vad eleverna ska lära sig. Dock menar Freire att det är viktigt att föra

en dialog med eleverna så att det inte blir så att eleverna får anpassa sig till det läraren väljer utifrån kursplanen (Freire,1972:72). Elever måste dessutom själva vara aktiva i sin strävan mot målen de ska uppnå. Detta för att de ska kunna inse att de har nytta av det de lär sig. (Dewey, 1999:175-176). Vi kan inte avgöra om eleverna har tillräckligt med inflytande i svenska/so eftersom att begreppet inflytande är ett väldigt vagt begrepp och det finns inga riktlinjer för i vilken omfattning eleverna ska ha inflytande. Elevinflytande är ett tvetydigt begrepp och det beskrivs inte någonstans exakt vad eleverna ska ha inflytande över och om det gäller varje enskild individ eller eleverna som grupp (Tham, 1998:6). Dock säger majoriteten av eleverna på skola F att de inte tycker att de har tillräckligt med inflytande. Bland annat påpekar dem att de skulle vilja bestämma mer i både matte och idrott. Detta tyder på att eleverna inte tycker att de får vara med och bestämma så mycket som de önskar. Skolverket tar upp i sin skolbilsundersökning att elever inte får vara med och påverka i den utsträckning som de vill och är därmed inte nöjda med sitt inflytande (2007:299:61). Detta kan vi alltså även se stämmer in på skola F.

Vi anser att det finns brister i elevers inflytande, eftersom de inte tar upp andra ämnen mer än svenska/so då de beskriver hur deras inflytande ser ut. Dock nämner en elev att de får bestämma med andra lärare också. Ett par elever tycker att lärarna bestämmer för mycket och en elev säger ”det är för många lärare som inte vill det och sen är det många lärare som man också får det för”. Vi uppfattar det som att eleverna har delade meningar om i vilken omfattning de har inflytande. Vi tycker oss ändå kunna se en brist eftersom eleverna inte ger ett övertygande intryck av att de har inflytande. Denna brist talar även Skolverket om i sin skolbilsundersökning. Där framkommer det att elevers inflytande har ökat sedan år 1993 men att det fortfarande är en brist (2007:299:61). Vi upplever det som att eleverna skulle vilja ha mer inflytande. Det som eleverna skulle vilja ha inflytande över är schemat, mattider, friluftsdagar och hur lektionen ska läggas upp. Detta är de saker eleverna tar upp när de fritt får komma med förslag på vad de skulle vilja påverka. Vi tycker att det är intressant att eleverna lägger så lite tyngd på arbetssätt och innehåll när de, som sagt, fritt får komma med förslag på sådant som de skulle vilja påverka. Detta kan antingen bero på att eleverna är nöjda med sin situation eller att de inte vill och tycker att de kan påverka sådant. I Skolverkets undersökning framhålls att elever vill kunna vara med och påverka i sin undervisningssituation (1995:72:64-67). Eleverna påpekar, som ovan nämns, att de vill ha inflytande över tider. Inflytande över tider har eleverna fått hos en lärare där de har kompromissat om att börja tidigare och därmed också sluta tidigare. Eleverna på skola F har

alltså möjlighet att påverka sådant som de också vill påverka. Detta är något som Skolverket lyfter fram i sin undersökning (2007:299:61). Dock är tider den enda aspekt där eleverna säger att de kan påverka sådant som de vill. Eleverna uttrycker att det ibland kan vara bra om lärarna bestämmer eftersom de anser att det blir rörigt när de själva får bestämma. Som blivande lärare anser vi att det är av intresse att se att eleverna inte vill ha för mycket inflytande. Vi vill lägga vikt vid att eleverna säger att det blir rörigt när de får bestämma för mycket eftersom vi anser att detta tyder på att eleverna har erfarenhet av inflytande. Eleverna föredrar en blandning mellan att de själva får bestämma och att läraren bestämmer. De upplever också att det oftast är på detta sätt. Eleverna får ta ansvar efter hur stort ansvar de visar att de kan ta. Det är viktigt att det finns en balans i hur mycket ansvar eleverna ska ta (Carlgren & Hörnqvist, 1999:56). Det är också viktigt att de får chansen att fatta egna beslut och att ta ansvar för sin egen utbildning (Wiklund, 1998:37).

6.4.2 Betydelse

Vi upplever att eleverna på skola F inte riktigt vet vad begreppet elevinflytande innebär. Detta på grund av att de ger skilda svar på frågan vad de tänker på då de hör ordet. Det är endast en elev som svarar att det har att göra med att de får vara med och bestämma. Detta trots att det var en av eleverna som definierade begreppet elevinflytande innan intervjun påbörjats. Då vi pratade om elevinflytandets betydelse tar eleverna upp att det gynnar dem vad det gäller trivsel på skolan och att undervisningen blir roligare men inte vad det kan ha för påverkan på deras inläring och utveckling. De nämner heller inget om att det är något som de har rätt till. Vi tycker att detta är intressant då eleverna borde vara intresserade av att vara med och påverka sin egen utbildning. Dessutom spenderar de den mesta av sin tid i skolan. Eleverna tycker det är viktigt med inflytande, eftersom de då kan få med saker som de tycker är intressanta. Att som lärare bygga vidare på elevers intresse genom att hitta material och aktiviteter i form av lekar och sysselsättningar är något som Dewey förespråkar. Han skriver också att individualiteten är något som måste respekteras i undervisningen. (1999:355). Elevinflytande är också något som leder till att eleverna blir sedda och respekterade eftersom det är någon som lyssnar på vad de har att säga (SOU, 1996:22:21). Att elevinflytande får som följd att undervisningen blir roligare leder i sin tur, enligt oss, till att eleverna blir mer engagerade. Författarna Ekman och Holmstrand drar också paralleller mellan inflytande och ökat engagemang och motivation. Författarna skriver också att inläring underlättas och kunskap består längre vid delaktighet. (1989:22). Även Skolverket tar upp att det i deras undersökning framkommit att delaktighet i lärandet leder till att det blir roligare att studera

vilket gör att eleverna vill lära sig mer (1999:13). Kanske är det så att eleverna menar att det blir roligare både i undervisningen och i lärandet då de säger att det till exempel blir roligare när de får vara med och påverka. Eller har de inte tillräckligt med kunskap och erfarenhet för att kunna se denna koppling mellan delaktighet och bättre lärande?

Allt som görs under begreppet elevinflytande uppfattas som positivt (Carlgren & Hörnqvist, 1999:55-56). Dock upplever vi inte att eleverna på skola F tycker detta eftersom de lyfter fram negativa aspekter som till exempel att det blir rörigt. Då eleverna säger detta uppfattar vi det som att de menar att de får det svårt att bestämma eftersom de då ska komma överens med varandra och enas kring ett beslut. Det är därför viktigt att eleverna får möjlighet att ställas inför sådana situationer då det är av betydelse att de lär sig att visa tolerans mot varandra och utveckla en empatisk förmåga (SOU, 1996:22:22-23). En annan negativ aspekt som en av eleverna lyfter fram är att de inte lär sig riktigt när de själva får bestämma. Detta tycker vi är väldigt intressant eftersom forskning visar att elevinflytande leder till bättre lärande (Selberg, 2001:163). För att kunna skapa en egen kunskap är det också viktigt att vara med i kunskapsprocessen vilket sker genom elevinflytande (SOU, 1996:22:24).

6.4.3 Förutsättningar/hinder

Vi upplever att eleverna på skola F lyfter fram sig själva då de pratar om vad som krävs för att de ska få ha inflytande. Vi tolkar eleverna som att de menar att de måste visa att de klarar av att ta ansvar genom att uppföra sig så att det inte blir problem och tjafs. De måste också prestera bra på lektionerna samt visa att de kan jobba med alla i grupper. Man kan se att eleverna tar upp både lärarna och sig själva som hindrande faktorer. Vi tolkar det som att eleverna menar att lärarna kan vara ett hinder på så vis att de inte låter eleverna bestämma för att de inte litar på dem. Att lärarna litar på eleverna och tror att de klarar av att ta ansvar tror vi är en förutsättning för att eleverna ska kunna ha inflytande. Även Sigurd Åstrand säger att det är viktigt att lärare tror på att eleverna har förmågan att klara av att ta ansvar (Selberg, 2001:27). Detta är också något som Freire framhäver. Han skriver att läraren måste tro på att eleverna kan och vill vara med och påverka sitt eget lärande (Selberg, 1999:48). Dessutom säger eleverna att de ibland inte får vara delaktiga för att lärarna ska visa vem som bestämmer. Dock menar Freire att läraren i samspel med eleverna måste skapa förutsättningarna för att elevinflytande ska ske (Selberg, 1999:105). Det är lärarna som har makten men det är viktigt att de lämnar ifrån sig denna och sitt inflytande på eleverna för att låta eleverna få ha mer makt (Ekman, 1985:31). Lärarens auktoritet kan vara en orsak till att

eleverna får bristande inflytande (Forsberg, 2000:18). Vi upplever det som att eleverna tycker att de själva kan vara hindrande om de inte sköter sig och pratar för mycket. Dessutom tar eleverna upp att om de skött sig bra de gånger de fått bestämma ökar deras möjligheter till att få bestämma igen. Vi tycker att vi kan se att eleverna anser att de själva är av stor betydelse vad det gäller deras inflytande men trots det så upplever vi att eleverna tycker att läraren har en avgörande roll. Detta för att eleverna tycker att det är läraren som har koll på vad de klarar av och hur mycket ansvar de kan ta när de ska planera och arbeta själva. Vi uppfattar det som att eleverna ibland säger till om att de vill bestämma mer. Här svarar en elev att lärarna alltid vid dessa tillfällen säger nej till dem. Vid frågan om lärarnas svar beror på elevernas fråga svarar de dock ja. Vi tycker inte att vi kan använda oss av svaret som eleverna ger oss på frågan vad lärarna svarar då eleverna vill vara med och bestämma. Detta för att eleverna syftar på diskussionen om de får ha tuggummi eller inte.

Då eleverna har saker som de vill påverka vänder de sig antingen till kompisar, lagledarna eller favoritläraren. Att eleverna säger att de vänder sig till kompisar är något som vi ser som positivt. Detta för att vi tror att då elever går samman är det också lättare för dem att få sina röster hörda. Det är också viktigt att kommunikationen mellan eleverna fungerar för att elever ska kunna ha inflytande. Dessutom är elevernas samarbete också viktigt för att de ska lära sig att ta hänsyn till varandra och se saker och ting ur andras perspektiv. (Selberg, 1999:47-49).

Vad vi kan se så är eleverna väldigt spridda i sina svar vad det gäller om de fått information om elevinflytande eller inte. Vi tolkar det som att eleverna har fått information men att de som svarar nej antingen glömt eller missat detta tillfälle. Vi anser att vi kan dra denna slutsats eftersom en elev dessutom känner till att det finns en plan för vad man ska lära sig. Detta tror inte vi att denna elev hade kunnat säga om eleven inte fått någon information om det. Däremot har inte informationen gått ut till alla och därmed tolkar vi det som att det är en brist i kommunikationen. Dessutom kommer eleverna inte ihåg vad de fick för information vilket också tyder på att det finns en brist i kommunikationen. Om eleverna hade varit mer uppdaterade i ämnet och fått informationen mer kontinuerlig hade de förmodligen också kommit ihåg den. Det måste finnas en bra kommunikation mellan lärare och elever (Selberg, 1999:47-49). Citatet: ”Om inflytande och ansvar skall kunna få utvecklas, måste alla få nödvändig information” (Axén & Näslund, 1994:54) tycker vi är väldigt talande. Även Dewey framhåller vikten av dialog och kommunikation mellan lärare och elever. Att vara informerad innebär, enligt Dewey, att ha tillgång till det stoff som behövs för att kunna ta tag

i ett problem (1999:234). Vi anser att denna tanke är relevant för vår undersökning då vi tolkar detta som att eleverna behöver vara informerade för att kunna påverka saker som de upplever som problem på skolan. Utan information om att eleverna har rätt till inflytande görs inga initiativ till påverkan tror vi.

6.5 Hur upplever läraren på skola F elevinflytande?

6.5.1 Undervisningssituation

Vi tolkar det som att läraren på skola F anser att hon ger eleverna inflytande i sin undervisning vad det gäller arbetssätt, redovisningsätt och val av redovisningsdag. Hon tycker att det är viktigt att vara flexibel och att föra en dialog med eleverna till exempel angående redovisningsdag så att det inte krockar med andra prov. Vad det gäller innehållet i undervisningen uppfattar vi det som att läraren anser att det finns begränsningar i styrdokumentet som styr innehållet. Vi tycker det är väldigt intressant att det i läroplanen står att eleverna ska vara med och påverka undervisningens innehåll. Med tanke på att man ska hinna med de mål som kursplanerna tar upp, kan man fråga sig hur detta ska gå till. Dessutom är det svårt för eleverna att läsa i kursplanerna och själva komma med förslag på vad de kan arbeta med eftersom kursplanerna, enligt oss, är väldigt abstrakta. Att styrdokumentet är skrivna på ett sätt så att de är förståliga för alla inom skolan, även eleverna, menar Axén och Näslund är en förutsättning för att inflytande ska kunna äga rum (1994:35). Dessutom uttalar läraren sig om en önskan om att hon skulle vilja att eleverna i årskurs nio hade så mycket inflytande på undervisningen och att de kunde ta så mycket ansvar att de själva skulle kunna titta i kursplanen och avgöra vad de behöver arbeta mer med. Vikten av att eleverna själva måste vara med i arbetet mot målen är något som Dewey poängterar. Han skriver att eleverna själva måste vara aktiva i sin strävan mot målen de ska uppnå, detta på grund av att de ska kunna inse att de har nytta av det de lär sig. (1999:175-175). Denna önskan som läraren talar om är också något som Freire förespråkar då han skriver att det är viktigt att eleverna inte endast anpassar sig till det läraren väljer utifrån kursplanen, utan att de själva är delaktiga i denna process (1972:72). Läraren tror att eleverna klarar av att ha inflytande. Hon anser att det vore diskriminerande att tänka något annat. Läraren säger att ansvar och inflytande går hand i hand. Detta är också något Carlgren och Hörnqvist talar om (1999:56). Dock säger läraren att de inte kan ta ansvar för detta inflytande av sig själva utan att man som lärare måste hjälpa dem och visa hur demokratin fungerar. Det är viktigt att som lärare tro på att

eleverna klarar av att ta ansvar. Åstrand nämner även detta då han skriver att det är viktigt att lärare tror på att eleven har förmågan att klara av att ta ansvar. (Selberg, 2001:27).

Läraren upplever inte att alla på skolan arbetar med inflytande på samma sätt. Hon menar att vissa personer tycker att det är väldigt tidskrävande, eftersom man som lärare måste föra en dialog med eleverna. Denna dialog skriver Freire är viktig eftersom eleverna då är delaktiga i undervisningsprocessen som inte blir uppbyggd av lärarauktoritet (1972:80-81).

6.5.2 Betydelse

Vi uppfattar det som att läraren på skola F anser att elevinflytande är något väldigt viktigt för eleverna eftersom att det är en förutsättning för att undervisningen ska kunna fungera. För att elever ska kunna ta till sig undervisningen bättre måste eleverna få känna sig mer delaktiga, vilket de gör om de får vara med och påverka (Wiklund, 1998:38). Dessutom tar hon upp att elevinflytande spelar in på elevers motivation eftersom de blir mer motiverade att arbeta då de får vara med och bestämma, samt att det är någon som bryr sig om vad eleverna tycker och tänker. SOU framhåller att eleverna, genom elevinflytande, blir sedda och respekterade (1996:22:21). Vi upplever också det som att läraren tror att eleverna tycker att det är viktigt att få ha inflytande. Däremot menar hon att man måste lära dem att ha ansvar samt hur det fungerar innan de kan ta ställning till det, eftersom det inte är något som kommer automatiskt. Läraren spelar därför en viktig roll genom att det är de som ska omsätta det som står i styrdokumentet i praktiken och ge eleverna möjlighet till delaktighet (Axén & Näslund, 1994:41-42).

6.5.3 Förutsättningar/hinder

För att eleverna ska kunna ha inflytande menar läraren på skola F att hon måste vara genuint intresserad av vad eleverna tycker. Vi anser att lärarens inställning, precis som läraren säger, har en avgörande roll om elever får ha inflytande. Även Danell har i sin undersökning kommit fram till att lärarens personliga uppfattningar om vad elever ska ha inflytande över avgör deras möjligheter till att få vara med och bestämma (2003:73). Vi tycker att det är viktigt att lärarna är intresserade av att lyssna på vad eleverna har att säga, eftersom det är deras utbildning. Dessutom bör utbildningen anpassas efter varje enskild individ. Individualiteten är något som Dewey menar ska respekteras i undervisningen (1999:355). Läraren på skola F tycker också att det är viktigt att man som lärare inte har någon prestige och intar en bestämmande roll, utan att man visar att man vill arbeta tillsammans med eleverna för att få det att fungera så bra som möjligt. Ekman skriver att lärarens maktposition kan bli ett hinder

för elevers inflytande och måste därför åsidosättas för att eleverna ska kunna få mer makt (1985:31). Freire skriver också om lärarens auktoritet. Han menar att läraren inte enbart ska stå och undervisa kunskap så att eleverna slipper tänka själva, utan att lärare måste arbeta med eleverna genom dialog (1972:26).

Vi tolkar det som att läraren på skola F inte direkt kan se några hinder med elevinflytande. Hon säger att det som kan vara en nackdel är att man som lärare hela tiden måste revidera det man gör, för att anpassa undervisningen efter eleverna och inte ha sin pärm med uppgifter som man följer år efter år. Dock menar hon att det är värt det, eftersom hon tycker att det blir mycket roligare att undervisa. För att eleverna ska förstå att de får ha inflytande menar läraren att det är viktigt att hela tiden berätta för eleverna att de har inflytande när de har inflytande och att eleverna måste berätta vad de verkligen tycker och tänker. Det är viktigt att eleverna har rätt till yttrande- och tankefrihet och att detta genomsyrar skolan precis som det ska göra i ett demokratiskt samhälle (Selberg, 2001:45). Läraren säger att man som lärare också måste uppdatera eleverna. Just detta, att kommunikation och information måste fungera, är något som både Dewey och Freire betonar. Dewey skriver att för att eleverna ska kunna vara delaktiga så krävs det att det finns en fungerande dialog mellan elever och lärare (Selberg, 2001:45). Freire menar att kunskap och inläring ska ske genom en jämbördig dialog och inte enbart via läraren till eleverna. Läraren ska inte bara vara subjekt som förmedlar kunskap och eleven ett objekt som tar emot kunskap, utan kunskapen ska ske genom kommunikation och samspel. (1972:15-81).

6.6 Vilka likheter/skillnader finns mellan elevernas och lärarens upplevelser av elevinflytande på skola F?

Vi uppfattar det som att elevernas upplevelser av elevinflytande stämmer väl överens med lärarens beskrivning av elevernas inflytande på skolan. Läraren anser att eleverna har inflytande på hennes lektioner över arbetssätt och redovisningsätt. Vi tolkar det som att även eleverna upplever att de har inflytande över dessa delar på hennes lektioner. Läraren menar att innehållet inte är något som eleverna kan påverka eftersom det är kursplanen som styr det. Även eleverna är medvetna om detta. Eleverna och läraren är överens om att alla lärare på skolan arbetar olika med elevinflytande. Dock uppger de olika anledningar till varför det är så. Eleverna säger att det beror på läraren om de får inflytande eller inte och menar samtidigt att dessa lärare inte litar på dem och ska visa vem som bestämmer. Att alla lärare inte arbetar

med elevinflytande likadant tror läraren beror på att många lärare tycker att det för tidskrävande och inte tycker att denna tid finns. Därmed kan vi se att deras upplevelser stämmer överens då de båda syftar på att det är upp till läraren om de får inflytande. Både eleverna och lärarna anser att läraren har en betydande roll. Eleverna menar att det är lärarna som bestämmer och som har koll på vad eleverna klarar av. Dessutom vänder sig eleverna bland annat till lärarna då de vill vara med och påverka något. Läraren tycker att det är viktigt att vara aktiv och föra diskussioner med eleverna om hur de vill ha det.

Vi tolkar det som att eleverna och lärarna anser att det finns olika förutsättningar för att eleverna ska kunna få inflytande. Läraren menar att hon måste vara intresserad och inte se någon prestige i att bestämma och eleverna menar att det krävs att de själva tar ansvar samt att de uppför sig bra.

Vi anser att både elever och lärare är överens om att elevinflytande i undervisningen är viktigt, eftersom det blir roligare och att motivationen ökar. Läraren nämner också att det är viktigt med elevinflytande enligt läroplanen. Elevinflytande är något som hon tror att eleverna absolut vill ha, dock tillägger hon att det är något man måste lära dem. Eleverna är också överens om att de vill ha inflytande däremot vill de inte ha för mycket. Eleverna och läraren tycker vi verkar vara överens om att inflytande och ansvar hänger ihop. Detta för att läraren säger att inflytande och ansvar går hand i hand och för att eleverna säger att ju större ansvar de visar ju större får de också ta. Vi tolkar det som att läraren vi intervjuat verkligen tror att eleverna klarar av att ta ansvar. Hon säger också att det är viktigt att man som lärare släpper ifrån sig sin bestämmanderoll och istället arbetar tillsammans med eleverna och tillåter dem att vara delaktiga.

Lärarens och elevernas definitioner av elevinflytande stämmer inte riktigt överens. Det är endast två av eleverna som talar om inflytande på samma sätt som läraren. Därför anser vi att vi kan säga att det finns en brist i kunskapen om elevinflytande. Majoriteten av eleverna har någon gång fått information om elevinflytande och denna information framfördes av läraren som vi intervjuat. Detta stämmer överens med lärarens svar som säger att hon tycker att det är viktigt att uppdatera eleverna så att de vet att de får vara med och bestämma.

6.7 Vilka likheter/skillnader finns mellan elevernas upplevelser av elevinflytande på skola K och skola F?

Som vi ser det finns det många likheter mellan grupperna på skolorna. Vi upplever att eleverna på båda skolorna får vara med och bestämma i ett par ämnen. Dock lyfter även en elev på skola F fram att de får bestämma med andra lärare också. Men eftersom eleverna på skola F inte tar upp fler ämnen som de har inflytande i mer än svenska/so när de har chansen, tolkar vi det som att de inte har inflytande i andra ämnen. Vi kan se en skillnad i vad eleverna på skola K och skola F upplever att de får vara med och påverka i de ämnen som de uppger att de har inflytande i. Vi anser att eleverna på skola K tycker att de får vara delaktiga i val av innehåll medan eleverna på skola F säger att innehållet inte är något de kan påverka eftersom att det finns en plan att följa. Detta resultat tycker vi är väldigt intressant då det inte finns några större skillnader trots att arbetet med elevinflytande på de olika skolorna skiljer sig åt. Vi anser att eleverna på skola F borde ha inflytande i fler ämnen än vad eleverna uppger eftersom elevinflytande är ett prioriterat mål för alla lärare under läsåret.

Varken på skola K eller på skola F kan vi säga om eleverna har tillräckligt med inflytande i de ämnen som de har inflytande i. Som vi kan se det så finns det brister i elevernas inflytande på båda skolorna. Dels eftersom eleverna lyfter fram saker som de skulle vilja påverka men som de inte kan påverka idag och dels eftersom de inte tar upp att de har inflytande i alla ämnen. Vi kan se att eleverna inte är nöjda med sitt inflytande eftersom de tar upp saker som de skulle vilja kunna påverka. Däremot skiljer svaren sig åt. Eleverna på skola K tar upp raster, innehåll i undervisningen och vem de ska sitta med på lektionerna medan eleverna på skola F tar upp ämnen som de skulle vilja vara mer delaktiga i och hur lektioner ska läggas upp. Något som vi tycker är anmärkningsvärt här är att eleverna på skola F självmant tar upp att de ibland skulle vilja påverka lektionernas upplägg, medan eleverna på skola K ger svar utifrån frågan om de skulle vilja bestämma över innehållet. Vi är förvånade över att eleverna inte tar upp fler saker som de skulle vilja ha inflytande över. Dessutom säger eleverna på båda skolorna att de inte vill vara med och bestämma för mycket. Vi tycker att detta är anmärkningsvärt och frågar oss vad det kan bero på? Med tanke på att eleverna på båda skolorna anser att det är viktigt med elevinflytande och att de skulle vilja ha mer inflytande, så är det intressant att de inte kommer med fler förslag på vad de skulle vilja påverka. Vad tyder detta på?

Vi upplever det som att eleverna på båda skolorna ser gränser i vad de kan ha inflytande över. Däremot skiljer sig grupperna åt vad det gäller detta. På skola K säger eleverna att de inte kan

vara med och påverka innehåll i undervisningen eftersom de inte vet vad de ska arbeta med och för att det är läraren som bestämmer. Men eleverna på skola F tar upp att de inte har möjlighet att påverka sådant som friluftsdagar och schema. Dessutom nämner de att de inte kan påverka undervisningens innehåll eftersom det finns en plan som man ska följa. Frågan som vi ställer oss är om eleverna ändå anser att de kan vara med och påverka allt annat eftersom de inte tagit upp mer än ett fåtal punkter.

Vår uppfattning är att varken eleverna på skola K eller F visste riktigt vad elevinflytande innebar. En elev på skola F förklarade dock vad begreppet betyder, medan inga elever på skola K innan intervjun började hade någon kunskap om begreppet. Detta anser vi vara intressant framförallt då vi tycker att eleverna måste vara informerade vad det gäller deras rätt till inflytande och hur det i praktiken ska gå till för att kunna ta initiativ till delaktighet. Dessutom finner vi det relevant att påpeka att det endast var en elev på skola F som visste vad elevinflytande innebär. Ett par elever på skola K säger att de någon gång fått information om kursplan och läroplan, men att de inte kommer ihåg vad som sades. På skola F säger ett par elever att de fått information om att de har rätt till att vara med och bestämma, men att de precis som skola K inte kommer ihåg vad som blev sagt. Detta tycker vi tyder på att man som lärare aldrig nog kan upprepa information för mycket. Något som vi verkligen tycker är anmärkningsvärt är att eleverna inte har någon kunskap om begreppet elevinflytande då det enligt läroplanen ska genomsyra skolans hela verksamhet.

Eleverna på respektive skola pratar om elevinflytande som något positivt och negativt. Dock drar ingen av grupperna några paralleller till vilken betydelse inflytandet har för deras inläring och utveckling. Därför tycker vi att det är viktigt att eleverna förstår vad elevinflytande kan ha för inverkan på dem. Båda grupperna är positiva till inflytande och säger att det blir roligare om de får vara med och bestämma. Båda tar dessutom upp aspekter som de upplever som negativa och som vi inte har hittat någon tidigare forskning kring. Dock skiljer sig de negativa aspekterna åt mellan grupperna på skolorna. Eleverna på skola K nämner att det är läraren som ska bestämma och det negativa med inflytande är då att eleverna kanske får bestämma för mycket och dessutom kan det bli för kul. Eleverna på skola F å andra sidan framhäver att det blir rörigt när de får vara med och bestämma och att de ofta kommer tillsammans med sin kompis när de ska arbeta, vilket de säger inte är så bra eftersom de tycker att man ska lära sig att arbeta med alla.

Båda grupperna på skolorna tar upp faktorer som har betydelse för deras möjligheter till inflytande. Här ser vi en viss skillnad mellan eleverna då eleverna på skola K tar upp att det beror på både lärare och de själva, medan eleverna på skola F endast tar upp sig själva. Eleverna på skola K talar om att de måste lyda lärarna och förtjäna inflytande. Eleverna på skola F trycker mer på deras eget ansvar och menar att de måste visa att de klarar av att ta ansvar. Desto mer ansvar eleverna visar ju mer anser eleverna att de får lov att ta. Båda grupperna anser vi talar om att det är läraren som har den avgörande rollen för om de ska få inflytande eller inte. Eleverna på skola K säger att det är läraren som har makten och att det är de som ska bestämma. De uttrycker också att lärarna har kontroll på vad de ska jobba med. Eleverna på skola F däremot, säger att det är på grund av att lärarna ska visa vem som bestämmer som de inte får inflytande. Lärarna har också kontroll eftersom de ser hur mycket ansvar eleverna klarar av att ta. Vi tycker att eleverna på skola K ser sina lärare som auktoriteter eftersom de själva säger att det är lärarna som ska bestämma vad de ska göra på lektionerna. Däremot upplever vi inte att eleverna på skola F ser sina lärare som auktoriteter eftersom de aldrig uttrycker att det enbart är de som ska bestämma.

Vi kan se att båda grupperna någon gång försökt påverka sitt inflytande. Responsen de har fått från lärarna vid dessa tillfällen är ungefär densamma, det beror på vad eleverna tar upp. Då eleverna vill påverka sitt inflytande vänder sig eleverna på skola K till lärarna och eleverna på skola F vänder sig till kompisar, favoritläraren och lagledarna. Här kan vi se en skillnad. Vad det gäller informationen om att eleverna har rätt till inflytande kan vi se att det på båda skolorna finns en brist. På skola K säger eleverna att de inte fått någon information om detta alls och på skola F säger några elever att de fått information men att de inte kommer ihåg vad den handlade om.

7 Sammanfattning och slutdiskussion

Nedan följer en sammanfattning av våra forskningsfrågor och en diskussion. Därefter följer en kritisk granskning av vår studie och vilken relevans vår studie har för lärares yrkesutövning. Avslutningsvis tar vi upp vidare forskning.

Hur upplever eleverna på respektive skola situationen med elevinflytande och vilka likheter och skillnader finns mellan upplevelserna?

Vi uppfattar det som att eleverna på både skola K och skola F upplever att de får vara med och bestämma, dock får de inte bestämma lika mycket som de skulle vilja. Eleverna på skola K nämner att de skulle vilja bestämma över raster och var de ska sitta på lektionerna och eleverna på skola F skulle vilja bestämma över idrott, matte, schema, friluftsdagar och maten. Eleverna anser att det finns vissa gränser för vad de kan vara med och bestämma över. Gränserna eleverna pratar om gäller undervisningens innehåll och kan, enligt oss, ses som naturliga då styrdokumentet sätter ramar för vad eleverna ska lära sig. Därmed kan det bli svårt för eleverna att påverka detta. Som vi ser det är det dock viktigt att eleverna får vara med och påverka undervisningens innehåll, detta eftersom det i läroplanen (Lpo 94) står att läraren ska se till att eleverna får ha inflytande över detta (Läraryrket, 2002:18). Även Dewey nämner att eleverna ska vara aktiva i strävan mot målen de ska uppnå och detta för att de ska kunna inse att de har nytta av det de lär sig (1999:175-176). Likaså tar Freire upp betydelsen av elevaktivitet då han menar att eleverna inte bara ska anpassa sig till det läraren väljer utifrån kursplan utan att de ska vara delaktiga i denna process (1972:72). Eleverna på skola K och skola F ser ett par hindrande faktorer för deras möjligheter till inflytande. De tycker att de själva har en betydande roll och att deras uppförande är av stor betydelse, men att det är läraren som har den avgörande rollen. Läraren har också en stor roll vad det gäller att ge eleverna nödvändig information om deras rätt till inflytande (Axén & Näslund, 1994:54). Att vara informerad innebär att ha tillgång till det stoff som behövs för att ta tag i ett problem (Dewey, 1999:234). På skola K upplever eleverna att de inte fått någon information om detta. Eleverna på skola F har delade meningar, men flertalet säger att de har fått det dock kommer alla inte ihåg det.

Vi uppfattar det som att både eleverna på skola K och skola F upplever elevinflytande som viktigt och när de vill vara med och påverka någonting vänder de sig till lärarna. Eleverna på skola F vänder sig dessutom till kompisar. Trots att eleverna tycker att elevinflytande är

viktigt kan de ändå se ett par negativa faktorer. Eleverna på skola K menar att det kan bli för kul och eleverna på skola F tycker att det blir rörigt, därför vill de inte bestämma helt. Vi tycker att det är intressant att eleverna lyfter fram negativa faktorer med tanke på att det mesta som görs inom begreppet elevinflytande upplevs som positivt (Carlgren & Hörnqvist, 1999:55-56). Vi upplever inte att skillnaderna är särskilt påtagliga. Vi uppfattar elevernas upplevelser av elevinflytande som väldigt lika. Detta tycker vi är mycket intressant eftersom skola K har fått kritik från Skolverket om att de arbetar för lite med elevinflytande, medan skola F har elevinflytande som prioriterat mål för detta läsår. Vi hade förväntat oss en större skillnad än vad vi kan se av elevernas svar.

Hur upplever läraren på skola K elevinflytande?

Vi tolkar det som att läraren på skola K inte tycker att elevinflytande är av stor betydelse för eleverna hon har nu, eftersom de inte är vana vid att ha det. Hade hennes elever däremot varit vana vid att vara med och bestämma hade inflytande betytt mer för dem. Vi förstår lärarens resonemang, däremot tycker vi att det borde ligga i alla lärares intresse att få eleverna delaktiga med tanke på att det har visat sig att lusten för lärandet ökar vid delaktighet (Selberg, 2001:163). Dessutom ska alla elever, enligt läroplanen (Lpo 94), få vara med och påverka (Läraryrket, 2002:18). Läraren tycker ändå att det är viktigt att eleverna får vara delaktiga, men tar också upp negativa aspekter kring elevinflytande. Vi tolkar det som att läraren upplever att det som hindrar eleverna från att ha inflytande är hon själv. Skolkommittén nämner att läraren har en viktig roll för att elevinflytande ska kunna ske (SOU, 1996:22:8). Läraren menar också att det finns gränser för vad eleverna kan ha inflytande över och hon tycker heller inte att de ska ha inflytande över allt, eftersom de inte vet vad de ska lära sig. Dock är det läraren som ska omsätta det som står i styrdokumentet i praktiken och ge eleverna möjlighet till delaktighet (Axén & Näslund, 1994:41-42). Vi tolkar det som att läraren tycker att det är många faktorer som krävs för att eleverna ska få inflytande. Läraren tror att alla elever kan ta ansvar dock tror hon inte att alla klarar av att ta lika mycket.

Hur upplever läraren på skola F elevinflytande?

Läraren på skola F tycker att elevinflytande är viktigt och därför också är av stor betydelse för eleverna. Detta är också något som Selberg tar upp (Selberg, 2001:163). Hon lyfter fram en aspekt som hon menar att andra kanske upplever som negativt och som ett hinder med elevinflytande. Däremot tycker hon själv att det är värt det. Läraren på skola F tycker att det

finns vissa gränser för vad eleverna kan ha inflytande över och att dessa begränsningar finns i styrdokumentet. Hon menar att man som lärare inte kan ta upp något i sin undervisning bara för att eleverna vill det, utan att man måste följa kursplanerna. Oavsett de ramar som kursplanerna anger är det viktigt att eleverna får vara med och påverka innehållet i undervisningen. Eleverna ska vara aktiva i strävan mot målen de ska uppnå och detta för att de ska kunna inse att de har nytta av det de lär sig (Dewey, 1999:175-176). Likaså tar Freire upp betydelsen av elevaktivitet (1972:72). För att eleverna ska få inflytande tolkar vi det som att läraren menar att ansvaret ligger på henne. Hon uttrycker att hon definitivt tror att eleverna klarar av att ta ansvar men att man måste lära dem detta.

Vilka likheter och skillnader finns mellan elevernas och lärarens upplevelser av elevinflytande på skola K?

Vi uppfattar det som att eleverna inte har något inflytande i det ämne som läraren i vår intervju undervisar i eftersom de inte säger något om det. Däremot säger läraren att eleverna ibland får vara med och bestämma, men att det mestadels är styrt. Både eleverna och läraren påpekar att innehållet i undervisningen inte är något som eleverna kan vara med och bestämma över. Vad det gäller elevinflytandets omfattning på skolan överensstämmer inte deras upplevelser då eleverna tar upp att de har inflytande i de teoretiska ämnen och läraren endast tar upp praktiska ämnen. En annan skillnad vi kan se är att eleverna vill ha inflytande, medan läraren inte tror att hennes elever vill det eftersom de inte är vana vid det. Vi kan se att eleverna och läraren är överens om att det finns en del förutsättningar för att elevinflytande ska äga rum och båda nämner att läraren har en stor roll. Däremot nämner eleverna att även de själva har en roll och läraren tar upp att tid, grupprum och organisationen spelar in. Eleverna och läraren är också överens om att elevinflytande är viktigt och att eleverna inte blivit informerade om deras rätt till inflytande.

Vilka likheter och skillnader finns mellan elevernas och lärarens upplevelser av elevinflytande på skola F?

Vi anser att likheterna är stora mellan elevernas och lärarens upplevelser av elevinflytande på skola F. Eleverna och läraren är överens om att eleverna får ha inflytande på hennes lektioner, att eleverna inte kan påverka innehållet i undervisningen, att lärare arbetar olika med elevinflytande på skolan, att lärare har en viktig roll för att inflytande ska kunna ske, att elevinflytande är viktigt, att eleverna vill ha inflytande och att ansvar, inflytande hänger ihop och att eleverna fått information om elevinflytande. Det finns dock vissa skillnader men vad

det gäller svaren på majoriteten av frågorna så tycker vi att elevernas uppfattningar stämmer väl överens med lärarens. De skillnader vi kan se är att eleverna och läraren tar upp olika anledningar till varför lärarna på skolan arbetar olika med inflytande. En annan skillnad är att eleverna tar upp sig själva som en förutsättning för att de ska få inflytande då läraren enbart nämner att det är upp till henne. Ytterligare en skillnad är elevernas och lärarens definition av elevinflytande.

Vi tycker att de resultat vi fått fram med vår undersökning är intressanta då vi som blivande lärare fått med oss många funderingar och tankar kring hur vi ska förhålla oss till elevinflytande. Vi tror att det är viktigt att man som lärare har en öppen dialog med eleverna och med sina arbetskollegor, för att tillsammans kunna skapa den bästa situation med elevinflytande. Framförallt tror vi att detta är viktigt för att kunna lägga elevinflytandets tillämpning på rätt nivå. För att detta ska kunna ske tror vi att alla inom skolans verksamhet måste informeras om elevinflytandets betydelse och hur det ska kunna ske i praktiken. Eftersom tidigare forskning visar att elevinflytande har positiva effekter, anser vi att det är av stor betydelse att även informera både elever och lärare om detta. Med tanke på att det i vår studie bland annat framkommit att eleverna inte får utöva så mycket inflytande som de vill, att både lärare och elever anser att det finns hinder med elevinflytande och att de ser negativa konsekvenser med det, så krävs det en diskussion om detta ute på skolorna.

Avslutningsvis vill vi påpeka att vi tycker att det är intressant att se att eleverna inte har betydligt mer erfarenheter av elevinflytande med tanke på att det är något som ska genomsyra hela skolverksamheten. Dock är vårt resultat svaret på hur 12 elever och 2 lärare upplever elevinflytandet på två olika skolor och vi kan därför inte dra slutsatsen att det är så som eleverna beskriver på hela skolan.

Vi tycker att vi, genom denna studie, fått större kunskap och förståelse för elevinflytande. Vi upplever att hur man uppfattar elevinflytande är individuellt och eftersom det inte finns några riktlinjer i våra styrdokument om hur och hur mycket skolorna ska jobba med det, är det svårt att veta hur man som lärare ska omsätta det i praktiken.

7.1 En kritisk granskning av vår studie

Vi tycker att vi fått svar på våra forskningsfrågor. Däremot hade svaren kunnat se annorlunda ut om vi som intervjuare inte hade haft så öppna frågor. Hade vi styrt respondenterna mer under intervjun hade vi förmodligen fått mer utförliga svar på våra intervjufrågor. Dock anser vi att resultaten då inte hade speglat respondenternas upplevelser, vilket vi ville skulle vara syftet med vår undersökning. Det är lätt att man som intervjuare kan ryckas med i samtalet och genom gester och mimik påverka respondenterna i deras svar, men vi upplever inte att detta har varit fallet i vår undersökning. Vi som intervjuare försökte att ha en tillbakadragen roll under intervjun genom att låta eleverna fritt samtala kring frågorna, utan att på något sätt lägga oss i detta samtal varken genom ord eller genom handling. I metodavsnittet (4,3) tog vi upp Trosts kritik mot gruppintervju som vi nu i efterhand kan reflektera över. Vi tycker inte att denna kritik är applicerbar på vår studie, då vi upplevde det som att alla eleverna som medverkade i intervjuerna kom till tals och vågade ifrågasätta varandras åsikter. Trost och Levin skriver att omgivningen kan påverka hur respondenterna upplever sin situation (2004:66), dock tycker vi inte att vi kan avgöra om så är fallet. Något annat som vi inte heller kan avgöra är om respondenterna svarat som de tror att vi vill att de ska svara eller om de beskrivit sin situation så som de verkligen upplever den. Något som vi ser som en nackdel med vår studie är att vi utfört intervjuerna var för sig och därmed inte har varit lika insatta i varandras rådata. Vi har försökt att lösa detta genom att diskutera och transkribera tillsammans, dock har vi ändå inte samma upplevelse av varandras intervjuer. Ytterligare en nackdel med studien är att alla elever inte svarat på alla frågor under intervjun. Vi har därför tolkat det som att de elever som inte säger något håller med de andra och vi har därmed fått utgå från det som sagts i resultatet.

7.2 Relevans för lärares yrkesutövning

Eftersom skolan ska vara en demokratisk verksamhet som ska genomsyras av elevinflytande är det av största vikt att vi som blivande lärare är medvetna om hur elever och lärare upplever elevinflytande. Detta för att vi ska kunna förhålla oss till det på ett bra sätt. Vi tycker det är viktigt att de tre aspekter vi valt ut till vår studie synliggörs i skolan för både elever och lärare. Detta för att tidigare forskning tar upp många positiva effekter med elevinflytande och att eleverna och lärarna bör bli medvetna om dessa. Likaså är det viktigt att vi som blivande lärare vet hur elever och lärare ute i verksamheten upplever förutsättningar och hinder med elevinflytande. Detta för att vi ska veta hur vi på bästa sätt kan ge eleverna delaktighet och förebygga de hinder som kan finnas.

7.3 Vidare forskning

Efter avslutad studie tycker vi det skulle vara intressant att forska vidare och jämföra hur olika lärare upplever elevinflytande och hur de går tillväga då de omsätter det i praktiken. Detta dels för att vi inte har hittat någon omfattande tidigare forskning kring det och dels för att det är av relevans för oss som blivande lärare att se hur det fungerar ute i verksamheten.

8 Litteraturförteckning

Axén, Christer & Näslund, Lena (1994): *Inflytande och ansvar i skolan – Barnkonventionens artikel 12 i praktisk tillämpning*. Stockholm: Rädda Barnen

Bell, Judith (1993): *Introduktion till forskningsmetodik*. Lund: Studentlitteratur

Bengtsson, Jan (1999): *Med livsvärlden som grund*. Lund: Studentlitteratur

Dewey, John (1999): *Demokrati och utbildning*. Göteborg: Daidalos AB

Ejvegård, Rolf (2003): *Vetenskaplig metod*. Lund: Studentlitteratur

Ekman, Bengt & Holmstrand, Lars (1989): *Ingenting har hänt, en slutrapport från fallstudieutvärderingen i Uppsala högskoleregion*. Pedagogisk forskning i Uppsala

Forsberg, Eva (2000): *Elevinflytandets många ansikten*. Uppsala: Acta Universitatis Upsaliensis

Freire Paulo (1972): *Pedagogik för förtryckta*. Stockholm: Gummesson

Hartman, Jan (2004): *Vetenskapligt tänkande. Från kunskapsteori till metodteori*. Lund: Studentlitteratur

Lantz, Annika (1993): *Intervjumetodik*. Lund: Studentlitteratur

Läraryrket (2001): *Lärarens handbok – skollag, läroplaner, yrkesetiska principer*. Stockholm

Levin, Irene & Trost, Jan (2004): *Att förstå vardagen – med ett symbolisk interaktionistiskt perspektiv*. Lund: Studentlitteratur

Selberg, Gunvor (1999): *Elevinflytande i lärandet – en studie om vad som händer när elever har inflytande i sitt eget lärande och när elever har olika erfarenheter av sådant arbete.*

Luleå: Universitetstryckeriet.

Selberg, Gunvor (2001): *Främja elevers lärande genom elevinflytande.* Lund: Studentlitteratur

Stensmo, Christer (2002): *Vetenskapsteori och metod för lärare – en introduktion.*

Kunskapsföretaget i Uppsala AB.

Skolverket (2000): *Kursplaner och betygskriterier.* Stockholm: Fritzes

Tham, Amelie (1998): *Jag vill ha inflytande över allt.* Stockholm: Statens skolverk

Trost, Jan (2005): *Kvalitativa intervjuer.* Lund: Studentlitteratur.

Wibeck, Victoria (2000): *Fokusgrupper – Om fokuserade gruppintervjuer som undersökningsmetod.* Lund: Studentlitteratur

Ödman, Per-Johan (2005): *Tolkning, förståelse, vetande – Hermeneutik i teori och praktik.*

Norstedts Akademiska förlag. Stockholm.

Rapporter:

Ekman, Bengt, nr:17 (1985): *Elevdemokrati och kunskapsbildning – Bakgrund och ansats.*

Uppsala: Uppsala universitet

Carlgren, Ingrid & Hörnqvist Berit (1999): *När inget facit finns – Om skolutveckling i en decentraliserad skola.* Stockholm: Statens skolverk

Skolverkets Rapport nr:72 (1995), *Attityder till skolan – skolbilsundersökningen 1993/94.* Stockholm: Statens skolverk

Skolverkets Rapport nr:299 (2007), *Attityder till skolan 2006 – elevernas och lärarnas attityder till skolan.* Stockholm: Statens skolverk

Skolverket (1999): *Inflytandets villkor – en rapport om 41 skolors arbete med elevinflytande*. Stockholm: Statens skolverk

Skolverkets Rapport nr:250 (2004): *Nationella utvärderingen av grundskolan 2003 – sammanfattande huvudrapport*. Stockholm: Statens skolverk

Wiklund, Gun, nr: 644 (1998): *Gymnasieelevers upplevelser av och syn på elevinflytande – en studie vid gymnasieskolorna i Malmö*. Malmö: Lärarhögskolan

Uppsats:

Danell, Mats, nr:47 (2003): *Vad händer i skolans hus? En studie av hur lärare uppfattar och formar elevers inflytande*. Luleå Tekniska Universitet: Institutionen för lärarutbildningen.

SOU:

SOU 1996:22. *Delbetänkande av Skolkommittén. Inflytande på riktigt – Om elevers rätt till inflytande, delaktighet och ansvar*. Stockholm: Utbildningsdepartementet.

Internet:

www.rb.se (Rädda barnen) länk: *barnkonventionen*, länk: *långa versionen* (071101)

www.codex.vr.se (071021)

www.skolverket.se (Skolverket 1998) sökord: *publikation*, titel: *Skolverkets arbete med elevinflytande och arbetssätt och arbetsformer i skolan*. (071120)

www.skolverket.se (Lpo 94) sökord: *Lpo 94*

Bilaga 1

Som bevis på att den kommunala skolan har fått kritik av Skolverket att de arbetar för lite med elevinflytande, har vi följande uppgifter från Skolverket från hösten 2007:

Utbildningsinspektion i xx rektorsområde, förskoleklass och grundskola årskurs 1–9, obligatorisk särskola årskurs 1–9

Inspektörerna bedömer att det finns behov av förbättringsinsatser på skolorna inom följande område:

- Skolorna bör stärka elevernas inflytande över undervisningen.

Sammanfattning bedömning av genomförande

Likabehandlingsplaner måste upprättas för såväl xx- som xxskolan. Skolornas arbete med normer och värden är av god kvalitet. Skolorna bör öka elevers inflytande över arbetssätt, arbetsformer och undervisningens innehåll och se till att inflytandet ökar i takt med stigande ålder och mognad. Skolorna bör utveckla elevernas individuella utvecklingsplaner. Kursplanernas mål i alla ämnen bör förtydligas för elever och föräldrar.

Bilaga 2

Som bevis på att friskolan har elevinflytande som ett prioriterat mål för detta läsår har vi fått följande uppgifter från en av rektorerna på skola F och vi har markerat de punkter som vi anser är relevanta för vår undersökning:

Prioriterade mål för verksamheten 2007 – 2008

Vi sätter eleven i centrum och ser på henne/honom ur olika synvinklar:

Det är mycket viktigt att eleverna har ett stort inflytande över både skolvardagen och undervisningens innehåll.

Elevmedverkan:

1. Elevråden medverkar vid skolstaren ht 07.
2. Två mentorer ansvarar konkret med elevrådet, övriga se punkterna nedan!
3. **Eleverna är med och planerar läsåret ämnesvis- ämnesmötande vid intro-veckorna.**
4. **Eleverna är med och diskuterar läroprocessen i form av metoder för lärandet, upplägg, redovisningar mm.**
5. **Elevmedverkan vid diskussioner för att komma med förslag gällande:**
  - att vara en bra kompis.
  - respekt för varandra.
  - få ha sina saker ifred.
  - **att fördela arbetet jämnare under året och därigenom motverka stress.**
  - **ge förslag till inslag på lektioner som kan höja elevernas motivation, intresse och skapa nyfikenhet att gå vidare.**
6. **Träna eleverna att våga stå fram.**
7. Träna eleverna till att bli positiva elevledare och förebilder.
8. Utveckla elevcaferian och stötta upp med ansvariga mentorer.
9. **Elevernas motivation och delaktighet ökas genom att:**
  1. Få en klar bild av vilka talanger varje elev har, dvs vem är jag?
  2. Få en tydlig bild av arbetslivet, amhållsutvecklingen och vad som krävs i en framtid – en entreprenöriell insikt.
  3. Nya yrken kommer att kräva nya kunskaper.
  4. **Vi lyfter upp elevernas positiva sidor t.ex musik, idrott estet mm och kan därigenom lättare rätta till svagheterna.**
  5. Eleverna synliggör sina kunskaper vid föräldraträffar, Öppet hus mm.
  6. Elevmedverkan vid a-lagsmöten.
  7. **Elevmedverkan vid ämnesplaneringar, idrottsdagar, konserter, utställningar mm.**
  8. Att vara kamratstödjare.
  9. Elevrådet är med och planerar sin ”egen dag”.
10. **Eleverna får en tydlig bild av demokratiprocessen.**
11. Eleverna är med och formar skolans matsedel.
12. Eleverna deltar i reparationsgruppen.
13. Eleverna gör sitt första CV.
14. mm.

Bilaga 3

Intervjufrågor

1. Vad tänker ni på när ni hör ordet elevinflytande? (papperslappar)
  - a. Känslor
  - b. Betydelse
2. Är det viktigt med elevinflytande?
  - a. Varför/varför inte?
  - b. Positivt/negativt?
3. Får ni bestämma över någonting i skolan? / Beskriv hur ert inflytande ser ut!
  - a. I så fall vad?
  - b. När får ni vara med och bestämma?
  - c. Finns det enligt er några gränser för vad ni kan ha inflytande över?
4. Vad skulle ni vilja ha inflytande över? Vad skulle ni vilja vara med och bestämma över?
5. Vad krävs för att ni ska kunna ha inflytande?
6. Vad är det som gör det svårt för er att få inflytande?
7. Tycker ni att ni ges möjlighet till inflytande?
  - a. Vad gör ni själva för att få vara med och bestämma?
  - b. Vem vänder ni er till?
  - c. Vad händer?
8. Har ni fått någon information om elevinflytande?

Lärare:

1. Vad tänker du på när du hör ordet elevinflytande?
2. Är det viktigt med elevinflytande? Varför/varför inte? Positivt/negativt?
3. Vad tycker du att eleverna har inflytande över?
4. Tror du att eleverna vill ha inflytande?
5. Vad krävs för att eleverna ska kunna ha inflytande?
6. Anser du att det finns några hinder med elevinflytande?
7. Tror du att eleverna klarar av att ha inflytande?
  - Isf hur, på vilket sätt?
  - Isf, varför inte?
8. Finns det enligt er några gränser för vad eleverna kan ha inflytande över?
9. Tror du att eleverna vet att de har rätt till inflytande?/Har du berättat för eleverna att de har rätt till inflytande?
10. Vad tror du att elevinflytande har för betydelse för eleverna?
11. Är det någonting som eleverna borde ha inflytande över?
12. Jobbar alla på skolan likadant med elevinflytande?

Bilaga 4

Till målsman

Halmstad oktober 2007

Till föräldrar med barn i klass xx på xx.

Jag heter Caroline Nilsson/Lina Älverdahl och studerar till lärare för grundskolans senare år och gymnasiet vid Halmstad Högskola. Tidigare i höst har jag haft min praktik på xxxx och undervisat klass xx. Jag ska nu skriva ett examensarbete om hur elever upplever elevinflytande på xxx. Eftersom jag gjort min praktik på skolan och därför känner eleverna lite skulle det vara extra roligt att få intervjua eleverna i just denna klass.

Jag undrar därför om Ni i samråd med Ert barn vill tillåta honom/henne att medverka i min intervju.

Jag tänkte genomföra intervjun tisdagen vecka 45 på lektionstid. Intervjun beräknas ta ca 30 minuter. Alla uppgifter om de elever som deltar i undersökningen kommer att behandlas konfidentiellt, det vill säga jag kommer inte att sätta ut barnets namn, lärarens namn, klassens namn eller skolans namn i mitt examensarbete. Ingen kommer därför att kunna lista ut vilken skola eller vilka barn som har varit delaktiga i undersökningen. Jag kommer inte heller berätta för skolans lärare vad enskilda elever har sagt. Eleverna har rätt att när som helst avbryta sitt deltagande i intervjun om han/hon så vill.

Ni får gärna ringa till mig om Ni har några frågor angående intervjun eller undersökningen.

Telefon: xxxx-xxxxxx

Vänliga hälsningar

Caroline Nilsson/Lina Älverdahl

Vänligen sätt ett kryss i någon av rutorna nedan och skicka tillbaka den nedre delen av lappen påskriften till xxx senast fredag vecka 43 (26/10).

Mitt barn vill och får gärna vara med i undersökningen.

Jag vill inte att mitt barn ska vara med i undersökningen.

_____
Målsmans underskrift.

Bilaga 5

Halmstad 2007

Till rektor/rektorer på xx-skolan.

Jag, Caroline Nilsson/Lina Älverdahl från Halmstad Högskola hade min VFU hos er i början av höstterminen. Jag ska nu skriva mitt examensarbete om elevinflytande tillsammans med en kollega från Halmstad.

Vi skulle gärna vilja få möjligheten att göra en undersökning på skolan om hur elever och lärare upplever elevinflytande.

Vi skulle behöva intervjua elever och lärare för att kunna genomföra undersökningen och undrar om ni skulle tillåta oss att göra detta.

Om detta går bra kommer vi att behöva intervjua en lärare och sex elever. Vi kommer att gå ut med ett informationsblad till dels läraren och dels föräldrarna för att få ett godkännande.

Undersökningen kommer i så fall att genomföras i början av vecka 45.

Har ni några frågor kontakta mig gärna på telefon: xxxx-xxxxxx

Med vänlig hälsning

Caroline Nilsson/Lina Älverdahl

Bilaga 6

Till lärare

Hej xx!

Jag håller just nu på att skriva mitt examensarbete om elevinflytande och skulle gärna vilja göra en undersökning om detta i klass xx. Undersökningen kommer vara i form av en grupp intervju av eleverna. Jag skulle också behöva intervjua dig som lärare.

Min fråga är nu om du/ni skulle kunna ställa upp på detta?

I så fall tänkte jag genomföra intervjuerna i början av vecka 45. Alla uppgifter om dig, eleverna och skolan kommer att behandlas konfidentiellt. Det vill säga att ingen kommer att kunna lista ut vilken skola eller vilka personer som varit delaktiga i undersökningen. Både du och eleverna har rätt att när som helst avbryta ert deltagande i intervjun om ni så önskar.

Om du/ni går med på att delta i undersökningen behöver jag veta om det finns möjlighet att genomföra intervjun på lektionstid eller inte?

Vänliga Hälsningar

Caroline Nilsson/Lina Älverdahl